

Што чуваць
у харах?

С. 2

Крыху пра
культмаркетынг

С. 3, 4

На маю думку:
меркаванні

С. 5

Наша праграма
"ТэАРТа"

С. 7, 9

Рамесніцкі
рэнесанс?

С. 13

МЕСЯЦ ФОТА Ў РУХУ

У сталічных установах культуры і на буйных экспазіцыйных пляцоўках доўжацца імпрэзы "Месяца фатаграфіі ў Мінску". А гэты кадр зроблены на выстаўцы твораў Арно Фішэра ў Цэнтры сучасных мастацтваў. Незвычайны фармат экскурсіі адмыслова для "К" прапанаваў супрацоўнік ЦСМ, мастак Руслан Сяргееў.

Фота Юрыя ІВАНОВА

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Акцыя "К": журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

Калі яблык — не проста брэнд...

Сённяшні артыкул, як і наступны, — пра культуру Шаркаўшчынскага раёна. Скажам шчыра, скіроўваліся сюды з пэўнай доляй скепсісу. Справа ў тым, што адзін з аўтараў дадзенай публікацыі, наведваючы шэсць гадоў таму дзве вёскі раёна (Германавічы і Алашкі), заўважыў шмат нявыкарыстаных рэзерваў у дачыненні да працы мясцовых музейных устаноў. Забягаючы наперад, зазначым, што амаль усе гэтыя рэзервы даюць канкрэтны вынік ды яшчэ спараджаюць усё новыя творчыя праекты.

І нічога дзіўнага ў тым няма: за гэты час карэнна памяняліся кадры. Старшынёй райвыканкама стаў ураджэнец раёна Мікалай Баговіч — чалавек энергічны ды неаб'якавы не толькі да вытворчасці, але і да культуры ды мастацтва. Аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі ўзначаліла гэтка ж неаб'якавая Людміла Стома, а Культурна-асветніцкі цэнтр імя Язэпа Драздовіча ў Германавічах — Ада Райчонак, колішняя настаўніца Людмілы, уладальніца ўнікальнай прыватнай калекцыі жывапісных твораў ды ініцыятар многіх культурных знакавых спраў у раёне (падрабязная размова пра яе — у наступным нумары).

І вось гэты, так бы мовіць, кангламерат душ ды сэрцаў даў на выхадзе такі ашаламляльны для нас вынік: мы, звыклыя ўжо не здзіўляцца, толькі і рабілі на Шаркаўшчыне, што здзіўляліся. Ля хаты селекцыянера Івана Сікоры, якая стала працягам экспазіцыі мясцовага музея садавода, і па сёння расце яблык, што пладаносіць цягам года (апрача хіба зімы), бо прышчэплены да яе дзясяткі розных гатункаў яблык. Прыкладна так "пладаносіць" праектамі і мясцовая культура.

Ці можа нестандартны музей аказваць нестандартныя паслугі?

Ідэя рэалізавана, але — ізноў ёсць ідэя

З Докшыц літаральна рвёмся на Лужкі. Гэтая вёска стане першым пунктам нашага маршруту па Шаркаўшчыне далёка не выпадкова. Справа ў тым, што Людміла Стома па тэлефоне парайла паспяшацца, каб паспець на адкрыццё турыстычна-інфармацыйнай дошкі ў гонар ураджэнца Лужкоў Элээра Бен-Іегуды — бацькі сучаснага іўрыта. Каб паспець, едем з Глыбокага прасёлачнымі сцежкамі, якія дазваляюць ледзь не ўдвая скараціць кіламетраж і час. А вось у саміх Лужках давалося трохі пакрыжвацца. Мала таго, што знак з указаннем населенага пункта з нашага ўезду мы так і не заўважылі, дык і калдобіны на дарогах пакінулі непрыемны асядак.

Трохі пахваляваўшыся, усё ж, з дапамогай мясцовых жыхароў, дабіраемся да цэнтры аграгарадка. Найперш уражвае сама забудова.

Старадаўняя праваслаўная царква XVIII стагоддзя, Дом культуры, мураваныя дамы колішніх жыхароў-яўрэяў... Дзе, як не ў такім мультыкультурным месцы, устанаўліваць мемарыяльны знак асветніку? Гэтай жа пазіцыі прытрымліваліся і ініцыятары сварэння помніка — мясцовая супольнасць ды кіраўніцтва раёна. Мясцовыя ўлады рэалізавалі ідэю пры ўдзеле праекта Лімуд — Беларусь і Саюза Беларускіх яўрэйскіх грамадскіх арганізацый і абшчын. Трэба сказаць, што ідэя ўстаноўкі турыстычна-інфармацыйнай дошкі выглядае вельмі дальнабачнай: на карце месцаў, куды могуць завітаць яўрэі з усяго свету, цяпер з'явіліся і Лужкі. А ўлічваючы інтарэс да музейфікацыі аграгарадка з боку Гіля Хожава — праўніка славутага асветніка, які сёння жыве ў Ізраілі ды працуе рэстараным крытыкам і вядучым пазнаваўчай тэлеперадачы на мясцовым тэлебачанні, а таксама Пасла Ізраіля ў

Беларусі Іосіфа Шагала, Лужкі маюць выдатныя перспектывы для развіцця.

У прыватнасці, з улікам таго, што ў Лужках застаўся падмурак дома, дзе жыў сусветна вядомы асветнік, няблага захаваліся рэшткі хедара (яўрэйскай навучальнай установы), Іосіф Шагала выказаў ідэю стварэння ў аграгарадку Музею яўрэйскага побыту XIX стагоддзя.

З гэтай нагоды можна толькі парадавацца за ініцыятыву мясцовых улад, якія здолелі зацікавіць яўрэйскую супольнасць. І ў той жа час Лужкі, дый увесь Шаркаўшчынскі раён, толькі выйграюць, калі тут будзе захоўвацца ды папулярызавацца і беларуская шляхецкая спадчына. Так, вядома, што апошнімі ўладальнікамі Лужкоў быў род Плятараў, славуты, найперш, сваёй выдатнай грамадскай дзеячкай Эміліяй...

Заканчэнне артыкула
чытайце
на старонках 10 — 11.

Яўген РАГІН і Кастусь АНТАНОВІЧ,
нашы спецыяльныя карэспандэнты
Мінск — Радашковічы Мінскай вобласці — Докшыцкі
і Шаркаўшчынскі раёны Віцебскай вобласці

15 кастрычніка адбылося пашыранае пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь “Аб стане і перспектывах развіцця вакальна-харавых спеваў у краіне” з удзелам Прэм’ер-міністра краіны Міхаіла Мясніковіча, яго намесніка Анатоля Тозіка, кіраўніцтва міністэрстваў адукацыі, працы, іншых ведамстваў ды ўстаноў, шматлікіх дзеячаў харавога мастацтва.

Надзея БУНЦЭВІЧ

А ты запісаўся ў хор... добраахвотнікам?

Харавая культура Беларусі стала прадметам асаблівай увагі дзяржавы. Каб узяць набалелыя пытанні, у Малой зале імя Рыгора Шырмы сабраліся прадстаўнікі “спеўнай дыяспары” з усёй краіны. Сярод пытанняў былі і тыя, што датычацца не толькі ўласна харавога мастацтва, але і іншых сфер культуры. Ды ўсё ж цэнтральнымі сталі праблемы адукацыі. Бо некалькі гадоў таму зніклі школы з харавым ухілам, абавязковыя заняткі музыкай засталіся толькі ў малодшых класах, была скасавана такая школьная дысцыпліна, як “сусветная мастацкая культура”. Усё гэта не магло не адбіцца на агульным стане нацыянальнай культуры. Па-ранейшаму хвалюе нашых харавікоў, як і іншых дзеячаў культуры, нізкі ўзровень зароботнай платы. Над творчымі калектывамі вісіць дамоклаў меч праслаўтай

аптымізацыі. Але каб вырашыць гэтыя праблемы ды змяніць штосьці ў лепшы бок, патрабаваліся намаганні некалькіх ведамстваў. Нарэшце, такое зацікаўленае абмеркаванне з удзелам вышэйшага кіраўніцтва адбылося — і пакінула надзею на вырашэнне пытанняў, узятых на дзяржаўны кантроль.

Пра гэта распавялі нам удзельнікі мерапрыемства, куды, на жаль, трапіць мы не змаглі па незалежных ад рэдакцыі прычынах. Сваімі ж меркаваннямі на гэты конт падзяліліся некаторыя дзеячы харавога мастацтва, якія выступалі на згаданай калегіі.

Міхась ДРЫНЕЎСКИ, мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Генадзя Цітовіча, народны артыст краіны, прафесар:

— Тое, што калегія прайшла з удзелам Прэм’ер-міністра, з’яўдала прадстаўнікоў некалькіх міністэрстваў і ведамстваў, сведчыць пра сапраўдны дзяржаўны клопат. Культура і мастацтва — сферы вельмі асаблівыя, на іх нельга распаўсюджваць тыя заканамернасці, па якіх існуюць іншыя дзяржаўныя прадпрыемствы. Іншымі словамі, творчасць і вытворчасць — рэчы розныя. Ну як я магу, да прыкладу, скараціць дваццаць працэнтаў штатнага раскладу майго калектыву, калі гэта — 28 артыстаў? І як утрымаць маладога спецыяліста,

калі ягоны заробак пасля вылікаў становіцца меншым за грошы, што атрымлівае пенсіянер нават з мінімальнай пенсіяй? Бо такім пенсіянерам дзяржава даплачвае дадатак, і ў выніку сума хаця і не намнога, але пераўзыходзіць заробковую плату некаторых артыстаў, якія навучаліся музыцы з самага дзяцінства. Ну а лозунг “Застывае школа — заставае народ” даўно патрабуе свайго рэальнага ўвасаблення. Я цалкам падтрымліваю ўсіх тых выступоўцаў, якія ў чарговы раз даказвалі яго слушнасьць. Мне вельмі блізка пункт гледжання Тамары Слабодчыкавай, якая выкла-

дае ў нашай Акадэміі музыкі і кіруе харавой капэлай “Акадэмія” Нацыянальнай акадэміі навук: у школы патрэбна вярнуць заняткі спевамі. Бо гэта, акрамя эстэтычнага густу, выходзіць і калектывізм. Нарэшце, гэта дапаможа класіцы ў рэспубліцы трывалыя харавыя традыцыі, якія назапашаны ў нашых суседзяў-прыбалтаў. У нас таксама магло б ладзіцца шырокамаштабнае “Спеўнае поле”, калі да зводнага хору прафесійных і аматарскіх калектываў далучаюцца ўсе прысутныя. Досвед падобных акцый ды праектаў у краіне ўжо ёсць, і я веру, што спеўная працора будзе толькі пашырацца. Узгадаю выступленне на калегіі Альберта Кажушкевіча — кіраўніка славутага хору “Звонкія галасы” сярэдняй школы № 3 Наваполацка (гэты калектыв быў сёлета адзначаны спецыяльнай прэміяй

Прэзідэнта краіны дзеячам культуры і мастацтва). Калі ў час абмеркаванняў запыталіся, да якога класа трэба прадоўжыць школьныя заняткі музыкай, Альберт адказаў: да канца школы. І яго словы былі сустрэты апладысмантамі!..

Ніна ЛАМАНОВІЧ, галоўны хормайстар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, народная артыстка краіны:

— Маё выступленне на калегіі многія ўспрынялі негатыўна, але я спрабую глядзець на рэчы рэальна. Усеагульнае ўкараненне харавых спеваў, ва ўсіх школах і на прадыемствах, ды яшчэ ў загадным парадку, — гэта мінулае стагоддзе. Так, трэба вярнуць школы з вакальна-харавым ухілам (але не ў такой колькасці, як гэта было), выкладанне сусветнай мастацкай культуры. Але, паўтарюся, у школах мусяць быць абавязковыя заняткі музыкай (якія прадоўжваюць таксама слуханне твораў, іх абмеркаванне ды аналіз), а не адно спевамі. Не трэба абсалютна з усіх гадаваць харыстаў — няхай хтосьці застанецца дасведчаным, падрыхтаваным слухачом, прыязным да харавых спеваў і, шырэй, да сур’ёзнай музыкі. І тут адразу паўстае пытанне: ці шмат у нас не проста дыпламаваных харавікоў-дырыжораў, а такіх хормайстраў, якія здольныя запаліць, павесці за сабой цяперашніх школьнікаў? Вельмі важная сама асоба творцы — там, дзе такія людзі ёсць, харавыя калектывы не зніклі. Насільна ўкараняць нічога не трэба, лепш падтрымліваць тыя добрыя ініцыятывы, якія ўзнікаюць. Чаму, да прыкладу, усім спяваць? Можна, хтосьці хоча займацца танцамі? Вось, да прыкладу, у той жа Германіі. Ка-

лі ў чалавека ёсць патрэба музычнараваць, ён ідзе ў творчы калектыв такіх жа аматараў. Калі складаецца суполка аднадумцаў, якія хацелі б спяваць хорам, а адпаведнага калектыву ў іхняй мясцовасці няма, яны самі запрашаюць хормайстра, займаюцца, выступаюць. Так што да ўсяго трэба ставіцца выбіральна, без націску, бо любіць ціск адразу выклікае супрацьлеглы рэакцыю, асабліва ў моладзі. Давайце падтрымліваць найперш прафесійныя калектывы, якія складаюць гонар нацыі. Бо на сённяшні дзень нават у хоры нашага тэатра — шэраг кадравых праблем, што цяжка вырашыць пры цяперашнім узроўні заробку. Зірніце навокал: усе хочучы на эстраду, “да Меладзе”, у іншыя тэлепраекты. А трэба, каб гэтак жа хацелі — у оперу...

Інэса БАДЗЯКА,

загаччык кафедры харавога дырыжывавання Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі: — Кожны з выступоўцаў узнімаў свае пытанні. Але большасць пагадзілася, што адну з самых галоўных праблем — падзенне ўзроўню культуры ў грамадстве — нельга вырашыць, калі не пачаць з малодшага звяна — са школы. Усе спадзяюцца, што на дзяржаўным узроўні будуць прыняты адэкватныя рашэнні. Эстэтычнае выхаванне патрабуе планернасці, працягласці. Фарміраванне тых жа харавых ды любых іншых традыцый у грамадстве — справа не аднаго дзесяцігоддзя. І пачынаць яе — узважана, з прыцэлам на будучыню, з рэальным улікам сітуацыі, што склалася, — трэба ўжо сёння. Разбурыць — прасцей. Аднавіць страчанае (а тым больш — яго прымножыць) — куды больш складана. Але неабходна!..

ф о т а ф а к т

Гукі Друі

У мінулыя выхадныя гурт “Shuma” здымаў незвычайнае відэа ў касцёле мястэчка Друя, што на Віцебшчыне. Месца было абрана невыпадкова: музыкай прывабіла цікавая гісторыя краю ды ўнікальная акустыка ў сценах старажытнага будынка.

Фота прадастаўлена гуртом

Увага! Аб’ява!*

Установа адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасады прафесарска-выкладчыцкага складу:

- дацэнт кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва;
- старшы выкладчык кафедры майстэрства акцёра;
- дацэнт кафедры майстэрства акцёра.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: **220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, аддзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.**

Што чыталі на kimpress.by ў верасні?

1. “Re: на “Re: “Песняры”: што сказалі журналісты “К” аб новым трыб’юце легендзе беларускай музыкі?” (аўтары — Алег КЛІМАЎ, Сяргей ТРАФІЛАЎ, Надзея БУНЦЭВІЧ, № 38).
2. “Феномен Мінскай школы” (аўтар — Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, № 37).
3. “Пантэон без радка ў Вікіпедыі” (аўтар — Сяргей ХАРЭЎСКИ, № 37).
4. “Re: на “Re: “Песняры”: як удзельнікі ансамбля слухалі трыб’ют музычнай легендзе” (аўтары — Алег КЛІМАЎ, Сяргей ТРАФІЛАЎ, Надзея БУНЦЭВІЧ, № 34).

5. “Стары абрад? Калі ласка!” (аўтар — Мікалай НАВУМЧЫК, № 37).
6. “І ў вас — два семсот?” (аўтар — Алег КЛІМАЎ, № 31).
7. “Лета балета з вербацімам” (аўтар — Надзея БУНЦЭВІЧ, № 30).
8. “Папоўніць рэпертуар: ці ёсць перспектывы?” (аўтар — Валерый ДАЙНЭКА; запіс — Сяргей ТРАФІЛАЎ, № 37).
9. “Для чаго “Дыялог...”?” (аўтары — Таццяна МАРКІНА, Пётра ВАСІЛЕЎСКИ, № 38).
10. “Сакрэты “Чытай-Горада” (аўтар — Аліна САУЧАНКА, № 38).
Заставайцеся з нам!

Зваротная сувязь: рэплікі і каментарыі

Таццяна РАТАБЫЛЬСКАЯ, член журы фестывалю “Тэатральны куфар-2014”, тэатразнаўца, колішні рэдактар аддзела газеты “Культура”:

— Многія спектаклі “Тэатральнага куфры-2014” “згубіліся” на вялікай сцэне. Дый самі сцэны, асабліва ў Ліцві БДУ, патрабуюць лепшага абсталявання. Разуменне, што недахоп грошай — праблема. Але важна не толькі іх колькасць, але і ўменне імі распараджацца. Не думаю, што на такі фестываль трэба запрашаць замежныя прафесійныя тэатры. Лепш арганізаваць наведванне ўдзельнікамі тэатраў беларускіх! І эканомія, і тэатрам — замежная рэклама.

Заўвагі пасля “...Куфра”

Дарэчы, наконт наведвання саміх студэнцкіх спектакляў. У дзень адкрыцця прайшла акцыя: рознакаляровы, упрыгожаны фестывальнай эмблемай аўтобус рушыў ад Нацыянальнай бібліятэкі, дзе прайшла касцюміраваная імпрэза, да Рэспубліканскага Палаца культуры прафсаюзаў. Робячы прыпынкі, арганізатары і ўдзельнікі фестывалю раздавалі выпадковым мінакам бясплатныя запрашалнікі. Тыя ж, хто сапраўды цікавіўся праграмай, купілі на кожны спектакль квітка — па 35 тысяч. Такім чынам, калі ігралі па тры спектаклі на дзень, дык патэнцыйны глядач-студэнт павінен быў дадаць штодзень больш як сто тысяч рублёў. А калі ён з дзяўчынай, дык і ўсе дзвесце! Ці гэта слушна? Вось і пуставалі залы! Дык дзе тады аддача ад гэтага фестывалю? Яна ж не вымяраецца грошамі. Уваход павінен быць ці ўвогуле бясплатным, ці, лепш, за чыста сімвалічную суму. Стратэгія ў тым, каб студэнт, прывучаны да тэатра сёння, прыйшоў бы ў яго заўтра і пасляўтра. А яшчэ —

праз колькі часу, калі будзе атрымліваць у разы большы заробак, змог бы стаць патэнцыйным спонсарам тэатральнага мастацтва.

Што ж да мастацкага ўзроўню фестывалю, дык “самым слабым звяном”, на мой погляд, сталася ўвасабленне так званага online-праекта, калі запрошаны замежны рэжысёр за некалькі фестывальных дзён рабіў з удзельнікамі пастаноўку. На такую ролю трэба запрашаць не рэжысёраў ці тэатральных педагогаў, а тых, хто ўмее рабіць перформансы. І лепш за іншых арыентуюцца ў іх, дарэчы, мастакі. Бо галоўнае, што тут патрабуецца, — арганізаваць прастору.

А каб узровень фестывалю ўзнімаўся і надалей, трэба больш запрашаць на яго калектывы творчых навучальных устаноў. Планку мусяць задаваць студэнцкія тэатры акадэмічнага мастацтва, універсітэцкай культуры. Тады і астатнія “падцягнуцца”, і будучыя прафесіяналы павінны будаць годна “трымаць марку” профільных устаноў.

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае па-

ведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ.

Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ; рэдактары аддзелаў: Канстанцін

АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАПІН; аглядальнікі

рэдакцыі: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ;

спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМАЎ, Аліна

САУЧАНКА; загадчык аддзела фотайлюстрацый — Юрый ІВАНОВІЧ;

мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС.

Сайт: www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс:

(017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова “Культура і мастацтва” 220013,

Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Прыёмная:

(017) 290 22 50. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтарскія рукапісы не рэзэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя па ба-

цьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі

выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зварот-

ны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўта-

ры нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы.

“Культура”, 2014. Наклад 6247. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па

дамоўленасці. Падпісана ў друку 17.10.2014 у 17.30. Замова 4246.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом

Тэма пад умоўнай назвай "Купляйце беларускае!" не сыходзіць з вуснаў з таго часу, калі нам яго — беларускае — пачалі прадаваць, мэтанакіравана акцэнтуючы ўвагу спажывца на слова "беларускае". Так, я — пра тую цэтлікі, што суправаджаюць паліцы з айчыннай прадукцыяй, сацыяльную рэкламу, адмысловыя візуальна-семантычныя маркеры ў рэкламе камерцыйнай. Слова "беларускае" ў адносінах да многіх груп тавараў не толькі мы, але і замежнікі (прынамсі, у суседніх дзяржавах) уважаюць за знак якасці. Больш складана са словам "купляйце"... А ў адносінах да культурнага прадукту з ім у нас не проста складана, а праблематычна — на мяжы з "безнадзейна". А купляць безнадзейнае ніхто не стане за ўласныя ж грошы. Урэшце, і "безнадзейна беларускае!" — непрымальна песімістычнае стаўленне, бо — чыстай вады стэрэатып адносна нашай культурнай прасторы. Прычым справа нярэдка зусім не ў творцах, а ў прадаўцах... Пра іх поспехі ды пралікі, відавочныя бадай для кожнага, сёння і пагаворым на прыкладах, датычных нашага культурнага і калякультурнага прадукту.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

"Мерч" на ўзроўні фантастыкі

Пасля выхату своеасаблівай прэамбулы да гэтага артыкула — тэксту "І што тут дзіўнага?" у "К" № 40 — атрымаў заўвагу ад калегі: праблема ўзнята па справе, але ж варыянты выхату са складанай сітуацыі (а па сутнасці — маркетынгавага тупіка па "продажах" літаратуры на беларускай мове) не агучаеш. Няхай гэта будзе нават выключна на тваё суб'ектыўнае бачанне. Давялося (паспрачаўшыся) у асноўным пагадзіцца: агучаныя мной варыянты павышэння рэйтыngu беларускамоўнай літаратуры ў вачах суайчыннікаў наслі характар універсальны, але ж такім ходам (гаворка ішла пра змену парадыгмы разгляду беларускай літаратуры — са з'явы лакальнай да з'явы ў кантэксце сусветнага літпрацэсу) можна скарыстацца толькі пасля сістэмы канкрэтных заахвочальных захадаў. Напрыклад, закупаць права эксклюзіўнага распаўсюду айчыннымі выдаўцамі перакладаў бестэлераў на беларускую мову, абмежаваўшы на пэўны перыяд пастаўкі аналагічнага рускамоўнага тавару з замежжа.

Здалёк, але пра тое ж...

Калега пабывала ў Санкт-Пецярбургу. Апроч уражанняў турыстычнага плана, запомнілася заўвага цалкам будзённая: "А тамтэйшая фірменная крама адной з беларускіх абутковых кампаній — проста буцік: і ўвесь мадэрны шэраг, і колеравыя варыянты, і сам магазін..." У мінскіх фірменных пад'ёмных брандах (паўтаруся: беларускім) — усяго дзве сціплыя мадэлі з каталога той жа калекцыі, прадстаўленай на афіцыйным сайце...

Дадзеная сітуацыя прадстаўніцтва свайго за мяжой (а хочацца ж паказаць найпаўней і найлепшае, а пагатоў — усё гэта прадаць) цалкам уласцівая і нашай культурнай прасторы, калі свой глядач (як і пакупнік) застаецца ў нечым абдзелены. Прыгадайма некалькі адносна нядаўніх Дзён культуры, куды, сярод іншага, памятаецца, выправілі творы айчынных графікаў з фондаў Музея сучаснага выяўленчага мастацтва. Атрымліваецца, замежнікі змаглі пабачыць беларускую графіку хача б пэўнага перыяду агулам, у сістэме, аднак ні ў адным з айчынных музеяў, у ніводнай з галерэй зрабіць тое ні лінейна, ні фрагментарна ў фармаце пастаяннай экспазіцыі немагчыма. На вялікі жаль. "Каталог" жа (тыя самыя фонды), як і ў абутковай кампаніі, — відавочна багаты.

У дадзеным выпадку параўнанне паміж вытворчай і творчай сферамі мае месца на ўзроўні прыярытэтаў: каму, што ды ў якой колькасці прадстаўляем, рэпрэзентуючы і краіну. Асабліва ў нацыянальнай культурнай прасторы такія, што дублі на айчынных пляцоўках паказаў, апрабаваных на Днях культуры Беларусі за мяжой, таксама могуць шмат у чым стаць адкрыццём для нашага гледача. А для яго прыцягнення, будзем шчырымі, маркера беларускага — пакуль недастаткова. Але ж варта сказаць нешта кшталту "Адзіны паказ!" альбо "Гэтая выстаўка (спектакль, канцэрт...) скарыла Маскву (Парыж, Нью-Ёрк, Еўропу, цэлы свет...)" — і справа зрушыцца. Карацей, папрацаваць з маркетынгам, пашырыўшы межы глядацкага ўяўлення, давядзецца. Прычым зрабіць названае так, каб культурны тавар трапіў у прастору зацікаўлення спажывца, як не раўняючы пэўна гандлёвая марка ў краме. Ну а музей або галерэя графікі, відавочна, не сталі б лішнімі...

Гэта мерчандайзінг, дзетка?

Далей гаворка пойдзе пра суровы беларускі культурны і калякультурны мерчандайзінг. Дакладней — пра тую яго праяву, якая можна акрэсліць агульнай рубрыкай "Я не разумю..." Спадзяюся, не толькі я. А падавалася б, банальная выкладка тавару... Сёння закранём сферы на мяжы з культурай, хача, перакананы, тэму варта прадоўжыць і капнуць глыбей — ужо ў выключна культурным кірунку.

Уявіце: кнігарня пад назвай... А ўрэшце, любая беларуская кнігарня (не істотна, па вялікім рахунку, якой яна формы ўласнасці) мае аддзел беларускай літаратуры. Бывае так, што ён настолькі асобны (прыватнікі тут — у першых шэрагах!), што складваецца ўражанне, бы яго адмыслова "аддзялялі", каб туды, крыі божа, не трапілі пакупнікі.

Дэталі: у гіпермаркетах аддзелы з вузкаспецыяльным таварам ці рэчамі не першай неабходнасці размешчаны адразу пры ўваходзе і крыху ўбок ад лініі пакупніцкага руху. Вось і ў нашым выпадку, заўважце, пры ўваходзе і крыху ўбок — менавіта беларускі аддзел.

У айчынным аддзеле не будзе гучных імёнаў, бо Нобелі, Букары

ды іншыя брэндавыя ўзнагароды — гарантаваныя адзнакі чытацкай актыўнасці і плацежаздольнасці — тут адсутнічаюць, а лакальныя прэміі ("Залаты купідон", "Залаты апостраф", "Гліняны Вялес"...), на жаль, амаль не набываюць розгаласу як патэнцыйны камерцыйны маркер. Надпіс "Навінка" паведаміць у аддзеле беларускага нярэдка пра выхад — нацатага тома збору твораў класіка (калі лічыць паводле года выдання кнігі, дык тое — неаспрэчна навінка) альбо пра немаведама які рэліз яшчэ чагосьці апрабаванага часам. А яшчэ пра звышдарагія ды сапраўды шыкоўныя альбомы. Шыльдачкі кшталту "Хіт продажаў" у гэты аддзел забрыдаюць нячаста, а калі і з'яўляюцца, дык, цікава,

Маркетынг культуры: скептычны і аптымістычны погляды праз призму штодзённага

яны прадстаўляюць сабой вынік па сваёй катэгорыі альбо па "валавых продажах" крамы?

Яшчэ адно прымальнае, на мой суб'ектыўны погляд (!), рашэнне па выкладзеных думках. У аддзелах з рускай і замежнай літаратурай маецца не адна вяртушка ці паліца з серыямі кішэннага фармату ў мяккай вокладцы. Як правіла, гэта класіка. Не так даўно знайшоў новую серыю расійскіх, кошт асобніка ў якой у першай-лепшай кнігарні не перавышаў псіхалагічнай адзнакі ў 30 тысяч. Сціпая вокладка, шэрая папера, але ж — якасныя творы і прымальны кошт. Такая серыя для нашай літаратуры — мая мара. Айчынныя спробы выдаць, праўда, не класіку, а сучаснікаў (нават на рускай мове — відаць, для масавасці) у падобным фармаце ўсё ж больш дарагія і не такія заўважныя з-за "паспяховага" мерчандайзінгу "на месцах": у адной з кнігарняў сталіцы ўбачыў тую серыю не на ўзроўні вачэй і нават рук, а недзе на ніжніх шэрагах. А па ідэі ж яна мусіць быць хадавым таварам...

Яшчэ здзівіла тое, як у пэўных магазінах праца з (умоўна) "катэгарыльным" наведвальнікам. Скажам, дзіцячыя кнігі нярэдка састаўляюць карашком да пакупнікі. Відаць, яркая вокладка, над якой працаваў мастак, — якраз тое, на што малеча ўвагі не зверне і не скажа "Мама, купі!...". А вось выданні пра цяжарнасць у адной са сталічных кнігагандлёвых устаноў паставілі... на ніжнюю палічку (тут яна прымыкала наўпрост да падлогі): мяркую, з меркаванняў "так зручней" — вось толькі, даруйце, не для пакупніцы "ў становішчы"... Я мо і не звярнуў бы на апошняе ўвагі, каб сам ледзь не паўзком вышукваў патрэбны том для сваёй жонкі. Дарэчы, на вачах у прадаўца. Праўда, мая дзіўнаватая пастава ніякіх рэакцый у кабеты не выклікала...

Заканчэнне артыкула чытайце на старонцы 4.

Пад час святочнага канцэрта.

Адмысловая праграма ля Цэнтра.

Сідра з гісторыі Установы.

Цэнтр — у цэнтры!

14—17 кастрычніка ў Магілёве і Асіповіцкім раёне прайшоў III Міжнародны форум "Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства", а таксама імпрэзы з нагоды 75-годдзя Абласнога цэнтра народнай творчасці і культурна-авсетнай работы. / Фота Сяргея ТРАФІЛАВА

Замежныя госці канферэнцыі.

Удзельнікі канцэрта і рамесніцкага гарадка.

Кіраўнік абласнога галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Анатоль Сінкавец з армянскай госцяй Арусяк Саакян.

Дырэктар Цэнтра Алег Хмельскі прымае вітання ад калег — дырэктараў рэспубліканскага і рэгіянальнага (Ірына Валіцкая), Брэстчыны (Святлана Каржук), і рэдактаркі (Ірына Дземічану).

Дзяжурны па нумары Я павяду цябе ў кіно...

Падазраю, што не ўсе з тых, хто чытае гэтыя радкі, нарадзіліся ў Савецкім Саюзе. Напэўна, хапае сярод чытачоў “К” і тых людзей, якія з’явіліся на свет у апошнія гады існавання СССР. І калі яны не маюць дачынення да кінематографа ці не цікавяцца ім на аматарскім узроўні, то тэрмін “усесаюзная кінапрэм’ера” ім ні пра што не кажа. Для мяне ж, схільнага часам да настальгіі, ён мае напэўненне канкрэтнае. А ўспомніў я пра гэтае “дзеіства” ў сувязі з выхадам у шырокі пракат карціны “Белыя росы. Вяртанне”...

Алег КЛІМАЎ

Такім чынам, у 1970 — 1980-я сутнасць такога кшталту кінапрэм’ера заключалася ў тым, што ў адзін і той жа дзень па ўсёй краіне ў кінатэатрах праходзіў першы паказ якой-небудзь стужкі. “Падумаеш, — пацісне плячымі моладзь, — сёння гэта норма, калі па ўсім свеце ў адзін і той жа дзень на экраны выходзіць блокбастар”. Зараз адчуецца розніца. У СССР такі фільм быў вытворчасці айчыннай, і прэм’ернае наведанне яго было як бы абавязковым для ўсіх катэгорый грамадзян. Чаму крэатары такога праекта ў якасці духоўнай скрэпы выбралі менавіта кіно? Верагодна, яны кіраваліся выслоўем Леніна: “З усіх мастацтваў для нас найважнейшым з’яўляецца кіно”. Яно ж, дадам я, і найбольш масавае. Пры ўсёй павазе, скажам, да балета, мне цяжка сабе ўявіць, што народ з тым жа натхненнем рушыў бы ў тэатр. Да ўсяго, меў месца ідэалагічны аспект: праз такое далучэнне да роднага кінематографа людзям нагадвалі, што і радзіму наогул варта любіць не проста індывідуальна, а масава. Радзіму людзі любілі, але натхненне было звязана і з тым, што глядачы на цалкам законных падставах вызваліліся на дзень ці на пэўныя гадзіны ад вучобы альбо работы.

У той самы цудоўны дзень у кінатэатры з самай раніцы ішлі арганізаваныя групы: работнікі фабрык і заводаў, ваенныя і міліцыянеры, лекары і выкладчыкі, навучэнцы і культурработнікі... Цікава было б зірнуць на лічбы, якія адлюстроўвалі ў такі дзень вытворчыя паказчыкі ў маштабе дзяржавы. Урэшце, галоўнае, паўтаруся, заключалася ў яднанні савецкага народа ў фармаце ў нечым блізкіх абавязковых дэманстрацый 7 лістапада ці 1 Мая. (Да таго ж, асабіста я не памятаю, каб пад час навучання ў школе або інстытуце мы здавалі на білет грошы: верагодна, функцыю пакупніка ўскладаў на сябе прафкам. Дый грошай тады, як здавалася, у краіне было столькі, што да камунізму, які набліжаўся, хапіла б з лішкам.) Калі ж камусьці аб’ядноўвацца было ляготна ці мелася памкненне да... балета, то, нягледзячы на абавязковы характар мерапрыемства, не ўсе яны даходзілі да кінатэатраў. Некаторыя ж спакойна збягалі ў цемры залы. На “папулярнасці” карцін адбівалася і тое, што тэматыка іх разнастайнасцю не вылучалася: як правіла, гэта былі стужкі пра Вялікую Айчынную вайну (напрыклад, “Перамога”) альбо аб “загінаючым” Захадзе (“Еўрапейская гісторыя”), у параўнанні з якім СССР уяўляўся раем. Тэма Вялікай Айчыннай вайны — гэта, вядома ж, святое, але фільмы пра яе па тэлевізары дэманстраваліся сістэматычна: пачуцці хоцькі-няхочкі “замыльваліся”. І карціны пра перавагі савецкага ладу жыцця над замежным таксама круцілі па “скрыні” рэгулярна...

І вось, разглядаючы афішу з аносам “Белыя росы. Вяртанне”, я чамусьці падумаў: можа, у той час, калі яшчэ ўчора брацкія краіны сёння сварацца “ў хлам”, калі разбураюцца культурныя сувязі паміж імі, калі падданыя суседняй славянскай дзяржавы забіваюць сваіх жа братоў, і неабходны прафілактычныя ін’екцыі ў выглядзе такіх прэм’ераў? Праўда, і адпаведныя творы патрэбны. Можа быць, каб працяг культываваў стужкі прадставілі ў Беларусі “ўсерэспубліканскай кінапрэм’ерай”, то такая прэзентацыя стала б дадатковым звяном, што звязвае ўсіх нас? Упэўнены, “Белыя росы” такую б ношу пацягнулі. А сіквел? Як вы думаеце?..

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 3.)

Параіце сваё, бо яно — сваё?

Пра падбор айчыннай літаратуры ў прыватных гандляроў і ў гэтых жа кнігарнях (акрамя спецыялізаваных кропак) можна казаць адназначна: выпадковы. Нібыта даважкам да асноўных жаночых раманнаў, дэтэктываў ды сусветнай класікі, як раней пры абмене макулатуры на літаратуру, давалі які-небудзь чатырнаццаты том з другой часткай эпістэлярнай спадчыны айчыннага бронзавага класіка. Дык вось, відаць, такім чынам і фарміруецца непрадавальны “рэпертуар” прыватніка. Вось том з пазыі, скажам, Купалы, побач — графаманская кніжачка з-пад ксеракса, тут — проза Быкава (усе чатыры томкі з вядомых расійскіх — сваіх жанама, атрымліваецца, каб прапанаваць пакупніку ў такой прыватнай кнігарні, — серый), за ёй — тройчы ўцэннены практыкаванні ў раманах ад айчыннага драматурга... І ўсё гэта кніжны гармідар у дужа выгадным месцы: справа — шафа з шылдай “Распродаж”, злева — “Канцылярскія тавары”. Ну што ж, галоўнае — палічка створана, а попыт... Ну які попыт на лічы, адчэпнае?

Крытыкую прыватніка, а сам разумею: на жаль, адной з рыс айчыннага кнігагандлю ў прыныцы з’яўляецца нярэдка аб’якавае стаўленне да айчыннага ж прадукту. Трэба прадаваць, дык трэба. А што прадаём і каму... Ці адкажа прадавец на пытанні: “А вы чыталі? А вам спадабалася?”? Адсюль і няведанне спажыўцом новых аўтараў ды кніг, адсюль і “ратавальны круг” ведаў паводле школьнай праграмы, што ў свядомасці большасці абрываецца на тым самым Быкаве, адсюль і вузкае кола чытачоў, што стала набывае вузкае кола імёнаў...

І невялікае адступленне на адрас бібліятэч. Яшчэ больш мне цікава, ці адкажа на пытанні “А вы чыталі? А вам спадабалася?” адносна айчыннай літаратуры бібліятэкар. Па досведзе кантактаў з прадстаўнікамі дадзенай прафесіі адкажу, хутчэй, станоўча. Але на выстаўках новых кніг ва ўстановах культуры мяне заўжды засмучала тое, што беларускія тамы вылучаны асобна, а не падаюцца ў кантэксце кніг замежных. І, як вынік, на пытанне чытача “Што новенькага параіце?” паказваюць ка-

мерцыйны фонд, куды нашы кнігі бадай і не трапляюць (аспрэчце, калі не маю рацыі). Ды што казаць: адкрыцце форзаца і пераканайцеся, колькі на лістку выдачы новай беларускай кнігі сучаснага аўтара ажахацца пазнак. Дарэчы, спрачаліся з калегамі: ці павінны бібліятэкары апырэры прапаноўваць беларускае толькі таму, што “трэба”, толькі таму, што яно “сваё”? Меркаванні раздзяліліся. А якое ваша, прафесійналы сферы і ўсе чытачы?

“Вымкні CD...”

Прадаж беларускай музыкі — яшчэ адна асобная гісторыя. У эпоху, калі асноўным носьбітам быў не файл у плэеры

рэліктавых асобнікаў там засталіся вяртушкі ці паліцы з дыскамі (усё больш — з тры-зборкамі). На ўсіх цэнніках — надпіс “Беларусь”, а вось “кантэнт” амаль цалкам не беларускі: ну ці ж назавеш зборку лепшага ад “Depeche Mode”, Стынга, “Машины часу” альбо Стаса Міхайлава сваёй музыкай? Аднак як выгадна па краіне паходжанню “балванкі” павялічваць колькасць нібыта айчыннага тавару ды ставіць шылдачкі “Купляйце беларускае!”, ці не так?

Але будзем шчырымі: сваё таксама ёсць. Зірніце на ніжнія паліцы, перабярывце стэнд у куточку — будзе там падборка з пары дзясяткаў найменняў столькіх жа артыстаў. Акурат тое, што выдалі ці не на адзіным у краіне лэйбле. “Мерч” на ўзроўні фантастыкі: застона!

“Мерч” на ўзроўні фантастыкі

Маркетынг культуры: скептычны і аптымістычны погляды праз призму штодзённага

ці на камп’ютары, а ўсё ж такі фізічны носьбіт, для нашых музыкантаў рабілі асобную палічку ў глыбіні дыскарыняў. Збіралі туды ўсё, што ёсць, — ад фальклорных запісаў да дзіўнаватых айчыннага тэхна. Рэальна ж прадавалі, як казалі гандляры, толькі ў дні прэзентацый, канцэртаў альбо аўтограф-сесій. Праўда, поспех шмат у чым залежыў ад канкрэтнага выканаўцы і масавасці (у айчынных умовах) яго прыхільнікаў. Не ратавалі ні постары немалога памеру, ні рэклама. Таму пра накладыва альбомаў, як правіла, далікатна маўчалі, абмяжоўваючыся эўфемізмамі, што апісвалі іх велічыню.

Цяпер жа і дыскарыняў практычна не стала, а вось супер- і гіпермаркетаў, аўтазаправак з крамкамі паболела. У якасці

Хацеў бы выдаць чарговую “карысную параду”, ды перадумаў: калі ў выпадку з кнігай шанц зацікавіць нямэтавага наведвальніка кнігарні застаецца, хай сабе і дастаткова мізэрны, дык CD/DVD-носьбіт прарэкламаваць для выпадковага пакупніка амаль немагчыма. Павесіць плакат? Калі на ім не Саладуха, Ярмоленка ці, прынамсі, не “J:Морс”, дык максімум, на што варта разлічваць, — падмаляваныя вусы ды вушы. Зрабіць гукавую “замануху” (уявім, што на яе нехта з нашых выканаўцаў расшчодрыцца) — дык падцягнуць ім не змогуць, бо не ведаюць ні слоў, ні матыву. Карацей, пакуль атрымліваецца, нібы ў байцы: як вы, сябры, тут ні сядайце...

Аб “продажы” айчынных канцэртаў

Акрамя арэнды залы (немалая частка выдаткаў) ды атрымання гастрольнага пасведчання (для “сваіх” маецца льгота), патрэбна рэклама. Не так даўно, ладзячы клубнага фармату зборнае выступленне беларускіх рок-гуртоў, адзін прамоўтар сказаў мне: “На афішныя тумбы грошы выдаткую, а вось на рэкламу ў метро не хопіць...” І згубіўся-такі ягоны плакат фармату А3 у кампаніі роўнавялікіх ці нават удвая большых афіш зорак заездных! Канцэрт адбыўся пры прадказальна пустой залы. А пры практычна пустой залы давалося спяваць нашым поп-артыстам на іх нядаў-

нім дабрачынным выступленне для хворага калегі. Хаця рэклама была па ўсёй сталіцы, падключылі Сец’ява, цэны — самыя дэмакратычныя, мэта — бескарыслівая...

Справа ў гэтых выпадках не толькі ў праславутым мерчандайзінгу: ён прысутнічаў, як вынікае з фактаў, у большай ці меншай ступені. Тут варта капнуць глыбей, каб адшукаць спосабы продажу (і прычыны няпродажу) канцэртаў сваіх выканаўцаў наогул. Калі за сольнікі “Бяседа”, тых жа “J:Морс”, “Нейра дзюбеля” са сваім дастатковым колам прыхільнікаў можна не хвалявацца, дык за, скажам шчыра, вузкафарматную “Троіцу”, зборкі, дзе ёсць “і рак, і рыба”, альбо фэсты кшталту “Рок па вакацыях” арганізатарам, мяркую, брацца не надта і хочацца: улёт на грошы забяспечаны! І будзе так да той пары, пакуль у каментарыях на форумах (як у выпадку з тым самым названым вышэй поп-канцэртам) карыстальнікі будуць пісаць, што гатовы пайсці на “членовредительство”, але не на канцэрт беларускіх выканаўцаў...

Калі ў большасці краін ганацыя сваймі асабліва — перад замежнікамі, ва ўсіх сферах без выключэння, лічыцца за гонар (хіба толькі выпадкі кшталту перамогі персанажаў а-ля Канчыта Вурст на “Еўрабачанні” крыху раздзяляюць грамадскую думку), дык у нас крытэрыі размыты ажно да “нечытальнасці”. Спартыўныя поспехі — гэта наша, пэўныя тавары — брэнды, а вось прадукт культуры выклікае дэбаты, спрэчкі, непаразуменні, нават адпрэчванне.

Мы не можам галюбіць сваё, бо не ўкладзена яно ў нашы вушы, вочы, думкі як роўнае сярод іншых, якаснае сярод значнага. Атрымліваецца, калі жадаецца, той самы мерчандайзінг пэўных ідэалагем, паступатаў, абсалютаў. А пакуль у тых выпадках, калі гаворка ідзе аб данясенні да розумаў, а тым больш — аб продажы культурнага прадукту, усплываюць лакуны няведання, якія далёка не заўжды спляваюцца запойніцтвам сваім, беларускім. Бо немаведама, каму...

Вось глядзіце: колькі серый пра вялікіх мастакоў у кіёсках “Белсаюздруку”? Дзве-тры стала прадаюцца. З іх закранаюць беларускую прастору — нуль. Прыстойна выглядае серыя Нацыянальнага мастацкага, але па яе трэба ісці ў краму, не ў кіёск, а гэта — праца з мэтавым пакупніком. Большасць жа возьме чужое выданне з наборам сваіх ідэалагем, паступатаў, абсалютаў, якія я згадаў вышэй. Тым не менш, адзначу маркетынговыя поспехі некаторых менавіта дзяржаўных устаноў культуры. Мне цяжка казаць пра фінаНСавы бок выніковасці іх дзейнасці, аднак неаспрэчна тое, што шэраг тэатраў і музеяў скарыстаў маркетынговыя захады, выбудаваў сваю стратэгію “выкладкі” культурнага тавару тварам да спажыўца ды займеў, прынамсі, сталую пазнавальнасць: у сталіцы такіх набярэцца ўжо больш, чым пальцаў на руках...

Даспехі з Мсціслава

Як мы паведамлялі ўжо, не так даўно на раскопках у Мсціславе былі знойдзены астанкі рыцара часоў позняга Сярэднявечча. Іх перапахавалі сёлетня пад час “Рыцарскага фэсту”. А вось ягоны ўбор знік праз “чорных капальнікаў”. Урэшце, у выніку разнастайнай пературбацыі ён апынуўся ў Музеі гісторыі горада Магілёва. Больш фота ўнікальных артэфактаў — у наступных нумарах.

Фота Сяргея ТАФІЛАВА

Працяг разгляду маркетынговых стратэгий і адзінаковых захадаў — у наступных нумарах “К”.

Дваццаць гадоў таму ініцыятыўная група Беларускага саюза мастакоў прапаноўвала Мінгарвыканкаму ўшанаваць памяць пра выбітнага мінчаніна, сьліннага мастака Фердынанда Рушчыца мемарыяльным знакам на будынку былой Мінскай гімназіі, што і сёння велічна стаіць у цэнтры Верхняга горада. Нагода — 125-я ўгодкі творцы.

Мастакі са сваёй ініцыятывай не знайшлі тады паразумення ў Мінску. Затое літоўскія калегі ўшанавалі гэты юбілей належным чынам, знайшоўшы месцы для дзвюх мемарыяльных табліц у Вільнюсе. Ясная справа, падпісаных па-літоўску. Такім чынам, сын беларускай зямлі, народжаны ў Багданаве пад Валожынам, навучаны ў Мінску, дзе прайшлі ягоныя дзяцінства ды юнацтва, дзе ён і распачаў сваю мастакоўскую адукацыю ў выкладчыка Кузьмы Ермакова, выхаванца пецябургскай Акадэміі мастацтваў, стаў літоўскім культурным героем. Выдатнаму творцу, бліскачаму педагогу, які выгадаваў генерацыю мастакоў Заходняй Беларусі, у родным Мінску тады не пакінулі нават знака...

Выглядае на тое, што мы зноў мусім з зайздасцю глядзець у бок суседзяў? А мо, наадварот, падзякаваць ім, што там, за кардонам, шануюць нашага выбітнага земляка?

Перспектыва надання Мінску статуса Сусветнай сталіцы кнігі, на маю думку, паспрыяе рэалізацыі шэрагу творчых задум і выдавецкіх праектаў. Я маю на ўвазе сітуацыю, калі тыя, хто стварае кнігу — дызайнеры, ілюстратары, паліграфісты, — імкнуцца да мастацкай бездакорнасці, а сама кніга трактуецца не толькі як крыніца інфармацыі ды носьбіт выяў, але і, найперш, як каштоўная рэч. Такая ж, як калье, пацеркі, завушніцы. І ў пэўным сэнсе — нават больш каштоўная.

Бездакорнасць, зразумела, недасяжная, але імкненне наблізіцца да яе заўжды мае добры вынік. Згадайма "Раскошны часаслоў герцага Берыйскага", зроблены бра-

"Анімаёўка" сёння — гэта тая падзея, якая, здаецца, ужо непарыўна звязана з Магілёвам. З кожным годам форум набывае моц, і зараз, бадай, нікому ў галаву не прыйдзе, што ён можа ладзіцца, скажам, адзін раз на два гады ці ўвогуле спыніць сваю дзейнасць.

Крыху статыстыкі. Калі летась у фестывалі прымалі ўдзел 27 краін, то сёлета іх колькасць павялічылася да 39. Конкурс дзіцячай анімацыйнай творчасці "Я не чараўнік, я толькі вучуся": здавалася б, ён з'явіўся літаральна тры гады таму, а сёлета ў ім спаробавалі ўжо 80 работ з 8 краін! Улічваючы такі "аб'ём працы", сёлета мы адмыслова стварылі тры каманды журы: першая ацэньвае асноўны конкурс фестывалю, другая — конкурс стужак, зробленых дзецьмі, а трэцяя — конкурс дзіцячай выяўленчай і дэкаратыўна-прыкладной творчасці "Мой любімы мультфільм".

Пад час "Анімаёўкі" рэжысёры, акцёры, аніматары, мастакі маюць магчымасць пазнаёміцца адно з адным, дазнацца пра праблемы ды перавагі анімацыі су-

Ці з'явіцца знак Рушчыцу?

Т Э К С Т

Сяргей ХАРЭЎСКИ,
мастацтвазнаўца, гісторык архітэктуры

А што нам вядома пра жыццё Рушчыца ў Мінску? Ён правёў тут дзяцінства і школьныя гады. Вядома, што ягоная сям'я мела тут дом. У сваім дзённіку юны Фердынад піша: "...Я зноў у Мінску. Пасля ўсяго, што перажыў пад час сваёй вучобы ў мастацкім цэнтры (у Пецябургу. — С.Х.), адпачываю тут маральна... Цяпло сямейнага гнязда, якога так бракуе ў шырокім свеце, мяне тут сагравае. Зрабіў колькі накідаў яўрэйскіх могілак (маю ў задуме карціну "Закінутыя яўрэйскія могілкі"). Малюю часта праз акно неба, у садзе Свянціцкіх малюю яблыні ў квеценні...". Дзе быў гэты дом з садамі? Пакуль тое невядома, бо ніхто адмыслова і не шукаў. Але вядома дакладна, дзе месцілася славетная Мінская мужчынская гімназія, якую Рушчыц так любіў і ў якой любілі яго, абіраючы маршалам тамтэйшых баляў.

Установа знаходзілася ў былым базальянскім манастыры, у будынку Прысутных месцаў на Саборнай плошчы з 1799 года. Да 1838-га навучанне ў ёй вялося на польскай мове. Пра тое, колькі славетных вучняў тут вучылася, агульным спісам паведамляе адна табліца, якую не адра-

зу і ўгледзіш. Шкада. Бо такія імёны, як літаратар Тамаш Зан, кампазітар Станіслаў Манюшка, выбітны юрыст, літаратуразнаўца і грамадскі дзеяч Уладзімір Спасовіч, сусветна вядомыя падарожнікі Канстанцін Ельскі ды Бенедыкт Дыбоўскі, усё ж заслужылі таго, каб пра іх ведалі больш ды шанавалі належным чынам. Адноўлены сёння фрагмент вуліцы Энгельса, на якую выходзіць і сцяна колішняй гімназіі, мог бы стаць выдатным месцам для гэтага. Зрэшты, састарэлыя ідэйна знакі на фасадзе імпазантнага будынка маглі б замяніць на больш адпаведныя дню сённяшняму.

Але ў 1844-м для гімназіі губернскаму архітэктарам Казімірам Хрышчановічам быў узведзены новы імпазантны гмах на рагу вуліц Захар'еўская і Губернатарская. Ён акурат там, дзе сёння невялікі бульвар уздоўж вуліцы Леніна, — паміж праспектам ды вуліцай Карла Маркса. Менавіта сюды і хадзіў цягам тузіна гадоў будучы акадэмік і прафесар Фердынад Рушчыц.

На жаль, спалены ў вайну, гэты будынак, які помніў бліскучыя плеяды імён, што зазьялі на небасхілах беларускай, польскай

ды рускай культур, быў зруйнаваны дазвання. На яго месцы заклалі бульвар, на пачатку якога ў 1951 годзе ўсталявалі бюст Героя Савецкага Саюза Сяргея Грыцаўца, створаны Заірам Азгурам, што стаіць тут і да сёння. Але праз паўстагоддзя стары бульвар спілвалі, надаўшы яму больш легкаважны дэкаратыўны выгляд, насычаны малымі формамі паводле праекта Армена Сардарова. Затым бюст Грыцаўца аказваўся перагароджаны буйнапамерным "брылём" над падземным пераходам і зусім згубіўся ў ансамблі праспекта... Тым часам на супрацьлеглым баку бульвара паўстаў бюст заснавальніку Міжнароднага Чырвонага Крыжа, швейцарцу Жан-Анры Дзюнану. Сёння гэты бюст — насупраць вокнаў офіса Чырвонага Крыжа, а што будзе, калі той офіс раптам пераедзе па іншым адрасе? Бюст жа славуэта героя-лётчыка няблага б глядзеўся і пасярод пляца ў сімпатычным старым пасёлку Трактарнага заводу, на якім сыходзіцца тры вуліцы (у тым ліку і імя самога Грыцаўца), стаўшы кампазіцыйным, сэнсавым ды эстэтычным цэнтрам цэлага квартала (балазе маем досвед пераносу помніка Максіму Багдановічу).

Калі браць пад увагу агучаныя ідэі і нават калі не распачынаць такія пярэбары, бульвар паміж пра-

спектам Незалежнасці і вуліцай Карла Маркса мог бы стаць мема-рыялам у гонар сьлінных гадаванцаў Мінскай гімназіі. Ён канкрэтны, угрунтаваны гістарычна адрас, дзе, пэўна, яшчэ з'яўляюцца цені былых гімназістаў. Непасрэдная блізкасць да квартала Нацыянальнага мастацкага музея і да Літаратурнага музея Петруся Броўкі надалі б такому бульвару выключную адраснасць. І першым мемарыяльным знакам тут мог быць арыгінальны, якасна зроблены знак у памяць пра мастака Фердынанда Рушчыца! А побач з ім — іншым гімназістам, што вучыліся тут адначасна, — тым жа Івану ды Антону Луцкевічам, сяброўства з якімі Рушчыц прадоўжыў у Вільні. А — таксама Антону Лявіцкаму (Ядвігіну Ш.) ды Івану Неслухоўскаму (Янку Лучыну).

Праз пяць гадоў — чарговы юбілей з дня нараджэння Фердынанда Рушчыца, геніяльнага мастака і выбітнага педагога. Хацелася б верыць, што за гэты час будзе адноўлена ягоная родавая сядзіба ў Багданаве, перакладуць і выдадуць на беларускай мове эпістэлярную і мемуарную спадчыну, якая прыадкрые безліч цікавых старонак нашай культуры, знойдзецца і адрас дома з садамі, дзе ён правёў свае дзяцінства ды юнацтва, усталяюць і мемарыяльную табліцу на вуліцы, што носіць яго імя, а на бульвары, дзе колісь стаяла славетная Мінская гімназія, з'явіцца адметны мемарыяльны знак у ягоны гонар...

Кнігі будуць, пакуль расце трава

Т Э К С Т

Уладзімір ЛУКАШЫК,
мастак, дызайнер кніг, выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

тамі Лімбургамі, так званую "Біблію Морганаў" або "Чорны часаслоў" Карла Смелага. Шэдэўрамі гэтых кніг робіць менавіта мастацкі чынік. Яны належаць часу, калі кожны асобнік кнігі быў унікальным, непаўторным. Мне хацелася б, каб мы рабілі рэчы такога ж мастацкага кшталту, але — пры дапамозе новых тэхналогій. Так, сёння тэхналогія скіравана найперш на тыражаванне друкаванай прадукцыі. Але і тыражаваная рэч можа мець рысы ўнікальнасці, калі дызайнер, мастак творча скарыстоўваюць новы

інструментарый, бо ён стварае і новыя магчымасці.

Дарэчы, як гэта ні парадаксальна, але камп'ютар, які зыходна мусіў спрадзіць працэс тыражавання, сёння дапамагае мастаку праяўляць сваю самасць, больш эфектыўна працаваць творча. Ён папросту не заменны пры падрыхтоўцы ілюстрацый: паменшыць, павялічыць, павярнуць выяву ў той або іншы бок, змяніць колер альбо памяняць месцамі фрагменты... Ці ж можна гэта апэратыўна зрабіць пры старых тэхналогіях?..

Мяне непакоіць тая акалічнасць, што ў беларускім кніжным мастацтве відавочна бракуе маладых творцаў, якія з часам былі б здольныя паўнаватасна замяніць сённяшніх мэтраў. Кожны год у нашай Акадэміі ствараюцца цікавыя графічныя дыпламы. Чакаеш, што іх аўтары адзначацца ў самастойнай працы выдатнымі здабыткамі, — а гэтага чамусьці няма. Вось і атрымліваецца, што рэй у згаданай галіне мастацтва па-ранейшаму вядуць асобы, чыя імёны даўно на слыху. Але і іх талент, і досвед сёння, як мне паддаецца, недастаткова запатрабаваны. Бо ў нашым кніжным мастацтве слаба выяўлены дызайнерскі кантэкст, што дазволіў бы мастаку максімальна рэалізаваць творчы патэнцыял. А між тым, гэта людзі, якія ведалі, што такое кніга і як яе рабіць, яшчэ тады, калі я сам пеха-

той пад стол хадзіў. Пры зручных варунках яны здольныя ствараць рэчы надзвычайнай каштоўнасці. Можна, у нашых выдаўцоў няма матывацыі, каб выпускаць у значнай колькасці высакаякасныя ў мастацкім і тэхналагічным сэнсе выданні?..

Быў час, калі казалі, што кніга мусіць пасунуцца з інфармацыйнай ды культурнай прасторы. Зрэшты, некалі лічылі, што фатаграфія замяніць жываліс, а кінематограф — тэатр. Насамрэч, кніга — жыве. Мне ж як чалавеку, які мае да яе прафесійнае дачыненне, аптымізму дадае разуменне, што кніга і сёння застаецца самым эфектыўным носьбітам інфармацыі. У шэрагу выпадкаў яна ў сваёй традыцыйнай форме больш зручная, чым носьбіты электронныя. Мяркую, кніга будзе заўжды, або, як кажуць амерыканскія індзейцы, "пакуль расце трава". Адпаведна, заўжды будуць і людзі, для якіх яна — каштоўнасць...

Дом для "Анімаёўкі"

Т Э К С Т

Ірына БЕЛЯКОВА,
дырэктар Міжнароднага фестывалю "Анімаёўка", дырэктар Магілёўскага дзяржаўнага прадпрыемства "Кінавідэапракат"

седніх краін, дамовіцца аб супрацоўніцтве. Сёлета, да прыкладу, у журы асноўнага конкурсу працавалі майстры з Расіі, Беларусі, Польшчы, Кітая, Францыі... Мяркую, у працэсе абмеркавання конкурсных работ ім удалося паразумецца, — і тое таксама "плюс" фестывалю. "Анімаёўка" за гэты час паспела згуртаваць вакол сябе кола сяброў, якое "хварэе" за магілёўскі фэст ды рэкламуе яго за межамі краіны. І ў нашых задачах — спрыяць пашырэнню гэтага кола.

Мне даводзіцца бываць на многіх анімацыйных форумах пад час падрыхтоўкі да чарговай "Анімаёўкі". І магу заўважыць, што адметнасць нашага фестывалю — гэта скіраванасць на гледача, святочная атмасфера ды, вядома, цікавая конкурсная праграма. Яна пабудавана такім чынам, каб розны глядач

мог пабываць на тых сустрэчах, якія цікавыя менавіта яму. Вось сёлета ганаровым госцем "Анімаёўкі" стаў Леанід Якубовіч, які проста скарыў магілёўскую публіку! На другі дзень татарскія аніматары распавядалі, як можна рабіць мультфільмы "ў хатніх умовах", — пагадзіцеся, гэта зусім іншая прапанова.

Варта адзначыць і такія "фірмовыя" дэталі "Анімаёўкі", як вялізны экран, які працуе на Плошчы Зорак да позняй ночы: мультфільмы можна глядзець у фармаце "open-air" амаль кругласутачна. Таксама мае сваю адметнасць і "чырвоная дарожка" "Анімаёўкі": па ёй дэфілююць не толькі ганаровыя ды знакамітыя госці фестывалю, але і маленькія аніматары, чыя фільмы заяўлены ў праграме. Дарэчы, наша магілёўская Студыя дзіцячай анімацыі, якая адкрылася толькі дзве гады таму, сёлета прад-

ставіла на конкурс ажно 13 работ! Гаворка ў яе выпадку ідзе пра выхаванне мастацкага мыслення, пэўную культуру.

Наконт беларускай анімацыі. На сёлетнім фестывалі мы паспрабавалі новы фармат працы з аўдыторыяй: спалучэнне аўтарскай творчай сустрэчы і рэтраспектывы фільмаў Ігара Волчака, Таццяны Кубліцкай, Аляксандра Ленкіна. Знаёмства з рэжысёрамі тут адбываецца на іншым узроўні. Урэшце, мы заўсёды імкнемся годна прадстаўляць беларускую анімацыю, артыстаў. Не стаў выключэннем і дадзены форум.

Сёлета на фестывалі можна было набыць прадукцыю кінастудыі "Беларусьфільм" — дыскі з мультфільмамі нашых рэжысёраў. Тое — таксама наш новы захад па прасоўванні айчыннай кінапрадукцыі. І цікавасць да нашай анімацыі павялічвалася. Пакуль гаворка не ідзе пра шматтысячныя накладкі, але попыт на беларускую анімацыю назіраўся, назіраецца і, спадзяюся, будзе расці. Разуменне, што тут проста трэба быць актыўнымі і далей рэкламаваць уласную прадукцыю.

Як ужо адзначалася, фестываль вырас — і па колькасці стужак

удзельніц, і па іх якасці, — і гэты ўзровень трымаць не так лёгка. Нам не выпадае скардзіцца на недахоп увагі з боку Міністэрства культуры краіны, Магілёўскага аблвыканкама (асабліва іх падтрымка адчувалася сёлета), але для далейшага росту неабходны рэформы.

У першую чаргу яны звязаны са з'яўленнем уласнай дырэкцыі фестывалю. Пакуль жа "Анімаёўка" ствараецца высілкамі каманды метададзела магілёўскага "Кінавідэапракату", а гэта — сем чалавек. Нягледзячы на адданасць фэсту, ад выканання "асноўных" абавязкаў ніхто іх не вызваляе.

Прызнацца, у нас нават ёсць пляцоўка для будучай дырэкцыі — гэта невялічкі дзвухзальны кінатэатр "Ветразь", які мы плануем зрабіць кінатэатрам "для сямейнага прагляду". Зараз там завяршаецца рамонт. Хацелася б аформіць ягоны інтэр'ер належным чынам, адкрыць там дзіцячае кафэ, ёсць памяшканні і для тых жа анімацыйных студый... Мяркую, гэты кінатэатр пры жаданні мог бы стаць нават пэўнай адметнасцю Магілёва ды, вядома, домам для каманды фестывалю.

Пакуль жа мы ганарымся тым, што ёсць. І гэта — зусім нямала.

Цікавы і эрудыраваны суразмоўца Рыгор САРОКА, дырэктар Маладзечанскага музычнага каледжа імя М.К. Агінскага. Музыкант, дырыжор, выкладчык, кіраўнік — да яго можна прымяніць хадзячую фразу "чалавек, апантаны сваёй працай". А прадметам гутаркі сталі тыя тэндэнцыі, што хвалююць бадай кожнага работніка культуры. Урэшце, некаторыя моманты мы закранулі хіба пункцірам.

— Рыгор Сямёнавіч, ваша дзяцінства прыпала на пасляваенныя гады. Што паўплывала на выбар прафесіі — з улікам таго, што вёска Турэц-Баяры, дзе вы нарадзіліся, знаходзіцца далёка ад культурных цэнтраў?..

— Дзяцінства згадваю з цеплынёй. Яно запомнілася атмасферай сяброўскасці, калі вёска жыла як адна сям'я. Між іншым, тады ў ёй размаўлялі па-беларуску, што і я раблю як найчасцей і цяпер. А яшчэ тады ніхто не піў. Не толькі дзеці, але і дарослыя гулялі ў спартыўныя гульні, у лапту, пікер, чыжыка... На Вялікдзень хадзілі па вуліцах з Віфлеемскай зоркай, а ў школе дзейнічалі аматарскі тэатр ды хор хлопчыкаў, у якіх і я браў удзел. Калі ў роднай хаце, першай з усёй вёскі, дзякуючы бацьку з'явілася радыё, вясцоўцы збіраліся ў нас, каб паслухаць навіны. Я ж гадзінамі праседжаў ля радыёкропкі, слухаючы тэатральныя пастаноўкі, у прыватнасці — "Паўлінку", а таксама казачныя спектаклі і, вядома ж, музычныя трансляцыі. Прыкмеціўшы маё захапленне музыкай, бацька падарыў гармонік, а потым — і першы баян. Я граў на ім пад час танцавальных вечарынак для моладзі, а разам з татам мы прымалі ўдзел у конкурсах мастацкай самадзейнасці. Так і прыйшло трывалое жаданне стаць музыкантам. Праўда, у маладзечанскую музычную школу з першага раза мяне не прынялі. Чаму? Відаць, там не змаглі ўявіць, як

Рыгор Сарока за дырыжорскім пультам. / Фота Юрыя ІВАНОВА

Опера можа... і "даўгабуд" зрушыць

Чаму формула "мінімум сродкаў — мінімум мастацтва" не пасуе

я буду амаль кожны дзень ездзіць на заняткі за дваццаць кіламетраў... І тады, каб я мог нармальна вучыцца, бацька пабудаваў у самім Маладзечне дом, куды мы пераехалі ўсёй сям'ёй. За два гады давялося экстрэмам прайсці ўсю праграму музычнай школы і паступіць у музычнае вычлішча, а потым — у Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю...

— Што падштурхнула да музыкі, вы распавялі, а хто стаў, так бы мовіць, навігатарам у яе свеце? Каго з педагогаў згадваеце і сёння?

— Усе! І не толькі педагогі Кансерваторыі. Яшчэ я хлапчуком ездзіў у вёску Лебедзева, каб браць першыя ўрокі ў баяніста-самавука Мікалая Корсака. У музвучылішчы працавалі выдатныя настаўнікі па класе баяна — Уладзімір Скляроў і Улян Шпадарук, а ў Кансерваторыі я займаўся ў Валянціна Пісарчыка, носьбіта моцнай маскоўскай школы. Любоў да дырыжыравання — заслуга Аляксандра Майзлера. Прафесар Міхаіл Солапаў не вучыў мяне як выкладчык, але заўжды важна атрымаць ад яго парадку, заўвагу або слова падтрымкі...

— Вы кіруеце Маладзечанскім музычным каледжам 35 гадоў. Ці лічыце сябе ідэальным дырэктарам? І — мяркую, пытанне па адрасе — вось што цікава: якімі якасцямі мусіць валодаць кіраўнік у сферы культуры?

— (Усмехаецца.) У каледжы кажуць так: "З ім цяжка, але — не сумна". У нашай сферы кіраўнік павінен быць спецыялістам і прафесіяналам. Ён павінен ставіцца з павагай да любоўю да людзей, таму што ва ўстановах культуры ў кожнага супрацоўніка — свой талент. Нармальны кіраўнік яго знойдзе і выхавае. Нельга закрэсліваць асобу і таптаць за недахопы. Чалавек сцерпіць жорсткасць, але не пацерпіць знявагі. На пасадзе не трэба акружаць сябе вузкім колам сяброў і ствараць для іх "азіс". А вось самакрытыка ніколі не пашкодзіць, бо яна, да ўсяго, спыняе запальчынасць. Вось праз апошняе я штораз пасля нейкіх вострых сітуацый заўжды перажываю. Што яшчэ? Не люблю ліпнасці. Са студэнтамі вяду сябе дэмакратычна, з гумарам, бо для моладзі неабходна ствараць такую атмасферу, каб яны хацелі з праўдзівым задавальненнем, скажам, граць у аркестры. Менавіта такі настрой я і культывую.

— А кім сябе больш адчуваеце: дырэктарам ці музыкантам?

— Пасада — рэч часовая. А прафесія — адна на ўсё жыццё.

— Магчыма, дылетанцкае пытанне: якое месца ў рэйтынгу профільных устаноў нашай краіны займае Маладзечанскі музычны каледж?

— Слабых устаноў нашага профілю ў нас наогул няма. Усюды маюцца свае асаблівасці, і прадуктыўная праца залежыць ад таго, наколькі кіраўнік створыць спрыяльныя ўмовы. Мы такія ўмовы, думаецца, стварылі. Каледж сваёй канцэртна-асветніцкай дзейнасцю замяніў філармонію, якой доўгі час бракавала Маладзечну і Мінскай вобласці наогул. Толькі сёлета з сімфанічным аркестрам каледжа падрыхтавалі праграму "Веліч раманса", у якой спяваў наш выпускнік — бас-барытон Уладзімір Александровіч, прынялі ўдзел у Днях беларускага пісьменства ў Заслаўі. Калі браць шырэй, дык ганарымся выпускнікамі-вакалістамі, якія працуюць у нас і ў замежжы опернымі спевакамі, адзначу таксама оперныя спектаклі пад брэндам устаноў. А яшчэ такая цікавостка: пры каледжы дзейнічае аддзяленне дэкарацыйна-прыкладнога мастацтва. Лічу, што спалучэнне выяўленчай творчасці і музыкі дае ўзбагачэнне!

— Ці ўсе выпускнікі знаходзяць працу пасля заканчэння каледжа?

— На ўсе сто. Мы нават не задавальняем наяўныя прапановы і заяўкі. У Мінскай вобласці дзейнічае 95 музычных школ з рознай колькасцю навучэнцаў і, адпаведна, штатам выкладчыкаў. Скажам, у адной Маладзечанскай дзіцячай музычнай школе вучыцца каля шасці соцень дзяцей. Попыт на спецыялістаў ёсць заўсёды. І маё меркаванне: вельмі добра, што дзяржава нават у самыя складаныя гады захавала пачатковую музычную адукацыю вы ўсе правяраныя дзесяцігоддзямі элементы творчай адукацыі. Культура нацыі — гэта не жарты.

— А як ставіцеся да спроб перавесці культуру на самафінансаванне?

— Культура, мастацтва не выжывуць без дастаковага фінансавання з боку дзяржавы. Гэта не варта і абмяркоўваць. Але ў Еўропе той жа аркестр невялікага горада, акрамя дзяржаўнай падтрымкі, атрымлівае дапамогу ад спонсараў. І музыкант, апроч сталай заробтнай платы, мае і даплату ад партнёраў творчага калектыву. Формула тут такая: мінімум сродкаў — мінімум мастацтва. А словы "пад фанеру" — ці ж гэта мастацтва?

— А каледж закрануў працэс аптымізацыі сферы культуры?

— Гаворка пра гэта, прынамсі, вялася. Але мы прывялі свае аргументы — і з намі пагадзіліся. У першую чаргу, каледж — адукацыйная ўстанова, дзе ёсць зацвержаны навуцальны план. Пад заяўленыя ў ім прадметы — колькасць гадзін і неабходны штат выкладчыкаў. Але, скажам, маецца ж і тэхнічны персанал, да прыкладу. Так, маецца. Напрыклад, прыбіральшчыца. Але ў яе — свае нормы па прыборцы памышканняў. Скараці штатную адзінку — хто будзе замест яе тыя квадратныя метры прыбіраць? А пагадоў нельга змяняць праграму. Малады спецыяліст павінен выйсці з навуцальнай установы адукаваным.

— Прапаную вярнуцца да творчых спраў. Па вашай ініцыятыве ўзнік Маладзечанскі музычны народны тэатр. Ім пастаўлены пяць опер. Што вамі рухала?

— Гэта была мара дзяцінства, калі хлопчыкам слухаў пласцінкі з запісамі опер Пятра Чайкоўскага. А потым, калі ўжо пачаў кіраваць аркестрам каледжа і ў рукі ўзяў партытуру "Алека", ізноў "захварэў" такой ідэяй. Тут, у канцэртнай зале ўстаноў, паставіць оперу было немагчыма, бо няма аркестровай ямы. Таму я як ніхто іншы быў зацікаўлены, каб "даўгабуд" — гмах Палаца культуры Маладзечна — нарэшце быў завершаны. Са сваімі прапановамі звярнуўся да тагачаснага старшыні Мінскага аблвыканкама Мікалая Дамашкевіча. У выніку вобласць і горад атрымалі прыгожы культурны цэнтр, а я — пляцоўку для рэалізацыі ўласнай мары. Рызыкаваў? Так! Опера ж — гэта яшчэ тая махіна! Калісьці глядзеў на оперных дырыжораў, як на багоў. У сэнсе дырыжорскай тэхналогіі іх справа — найвышэйшы пілотаж. Паспрабаваўшы, і я атрымаў каласальны досвед. Гэта школа і для вакалістаў з ліку навучэнцаў, і вопыт музіцыравання для аркестра. Адна справа — граць сольна, іншая — у "камандзе". Яшчэ сваім досведам даказаў, што оперу можна стварыць у любым горадзе, нягледзячы на яго адміністрацыйнае падпарадкаванне. Вось, да прыкладу, маленькая Эстонія мае тры оперныя тэатры! Чым мы горшыя? Гэтак узбагацілі і праславілі наш горад, так могуць зрабіць і ў іншых кропках краіны...

— Перспектывы Маладзечанскага музычнага тэатра...

— Думаю вярнуцца на новым узроўні да "Яўгенія Анегіна" ды "Іаланты". А апошняй з пастаўленых на сёння операй "Невядомы партрэт" — пра жыццё Міхала Клеафаса Агінскага — мне хацелася б даць штуршок і стымуляваць айчыныя кампазітары і справе стварэння менавіта нацыянальных опер.

— Спадар Рыгор, якую прафесію вы выбралі б для сябе, каб не сталі музыкантам?

— Памятаю дзіцячыя мары пагодкаў: усе марылі стаць лётчыкамі... Я ў гэтым сэнсе шчаслівы: музыка ўзяла мяне ў палон!

— Каб у вас была старонка ў сацыяльных сетках, які статус агучылі б на ёй сёння?

— Я вучу ўсіх быць пазітыўнымі. Ты прагнуўся, і тое, якім будзе гэты дзень, — залежыць толькі ад цябе. Я не чакаю чудаў, а буду іх рабіць сам. Дзякуй, што жыў, працую, што захаваў свой знешні выгляд, фізічную форму (жонка мяне за гэта, між іншым, раўнуе). Дзякуй, што ў мяне ёсць любімая праца, Радзіма, якую я не пакіну, аркестр, дзеткі, унукі!..

ФОТОФАКТ

Дзверы Гродна

Фатограф Ілья Гелей прадставіў інтэрнэт-праект "Дзверы майго горада". Гэта спроба звярнуць увагу на дзверы будынкаў, якія знаходзяцца ў цэнтры Гродна (вуліцы Урыцкага, Гараднічанскай) і ў раёне "Новы свет". Некаторыя з іх існуюць у адзінкавым экзэмпляры. На здымках — як драўляныя даваенныя адзінкі, так і сучасныя асобнікі.

— Праект узнік таму, што пры рэстаўрацыі дзверы выкідаюць ці яны ідуць на будаўнічыя шчыты. І гістарычная каштоўнасць, якую яны ў сабе нясуць (а гэта, на маю думку, — прадмет рамства і дойлідства), страчваецца, — зазначае аўтар. — Разам з тым, было б несправядліва сказаць, што ў Гродне не засталася цікавых дзвярэй. Сустрэкаюцца і сапраўды антыкварныя...

Андрэй МЯЛЕШКА
Гродна

Алег ЧЭЧАНЕЎ, акцёр Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, рэжысёр

ТЭКСТ

IV Міжнародны форум тэатральнага мастацтва "ТЭАРТ" — у разгары. Але яго беларуская праграма ўжо завершана — самы час яе абмеркаваць. І саму па сабе, і на фоне ўжо паказаных замежных спектакляў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Ці на ўзроўні праграма?

Ганарліва заявіць, што мы, маўляў, пераўзышлі ўвесь свет, на жаль, не атрымаецца — нават пры самым вялікім жаданні. Больш за тое: калі не хлусіць самім сабе, дык давядзецца прызнаць, што беларуская праграма аказалася сёлета — пры ўсім яе як ніколі шырокім разгорце (ажно 12 спектакляў!) — даволі слабой, не адпаведнай міжнароднаму ўзроўню. Тым не менш, былі ў ёй і на дзіва прыемныя адкрыцці — сапраўдныя перлінькі.

Усе паказаныя пастаноўкі, розныя па хронаметражы і жанрах, можна падзяліць на тры групы. Адна — абсалютныя прэм'еры: "Шабаны" Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, "Адзін у квадраце" Тэатра танца "Karakuli" і чытка п'есы "Вагон" ("Эшэлон"). Другая — спектаклі, створаныя за апошнія гады, але не ўключаныя ў праграму ранейшых такіх форуму: "Па імені Спадар" згаданага Цэнтра пры БДАМ, сумесны са славакамі "Стрытвокер", "Дзяды" Тэатра Ч, "Бі-лінгвы" Цэнтра беларускай драматургіі, "Калі заўтра няма", перанесены ў РТБД з вучэбнай сцэны БДАМ, "Секунда" Skwo's Dance Company, а таксама чытка п'есы "Гэта ўсё яна". Нарэшце, яшчэ адна група — пастаноўкі леташняга "ТЭАРТа", паказаныя і на цяперашнім: "Сумны хакеіст" і "Patris".

Дарэчы, на ранейшых форумах дэманстраваліся і іншыя беларускія спектаклі. Для паўтору, наколькі я разумею, выбіралі нешта з таго, што стваралася менавіта да фэсту і па замове форуму, — так бы мовіць, прадукцыя ўласнай вытворчасці. Бянтэжыць хіба тое, што па-за межамі дадзенага фестывалю гэтыя пастаноўкі больш не паказвалі. У чым жа тады сэнс такой "аднаразовасці"? Маўляў, фестывальны эксклюзіў? Ці справа, найперш, у нажніцах паміж смелымі, цудоўнымі ідэямі ды іх, на жаль, не самым дасканалым увасабленнем? Каб дасягнуць вяршынь, трэба над гэтым працаваць: больш-менш рэгулярна "пракручваць" спектакль, шліфуючы яго драматургію (у тым ліку — відэафрагментаў) ды акцёрскае ўвасабленне. Але для гэтага, пэўна, патрэбна не толькі жаданне, але і дадатковыя грошы.

Пра замкнёнае кола

Уключаючы ў праграму абсалютныя беларускія прэм'еры, "ТЭАРТ" штогод рызыкуе. Але арганізатары маюць рацыю: без такіх намаганняў не зрушыць з месца наш тэатральны цяжкі з мноствам вагончыкаў, набітых праблемамі. Дый само слова "прэм'ера", тым больш у рамках форуму, прыцягвае дадаковую ўвагу. Аднак, калі прызнацца шчыра, гэтыя імпрэзы шмат у чым расчаравалі. "Шабаны" можна ўхваляць за сам зварот да творчасці сучаснага беларускага празаіка Альгерда Бахарэвіча, да яго нядаўняга рамана "Шабаны. Гісторыя аднаго знікнення", за спробу перанясення твора на тэатральную сцэну (па гарачых слядах, да таго ж — упершыню ў свеце). Адным словам — за жаданне папулярываваць сучасную беларускую літаратуру. Але пастаноўка Алены Ганум атрымалася няроўнай. Найбольш цікавым аказаўся пачатак, калісьці паказаны на Першай

Чытка п'есы "Вагон" у Мемарыяльным музеі-майстэрні Заіра Азгура. / Фота Алены ЮРКЕВІЧ

Вагончык кранецца! Перон застанецца...

Айчыны мадэрн без пёрка Жарптушкі

Сцэна са спектакля "Калі заўтра няма". / Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Сцэна са спектакля "Бі-лінгвы". / Фота Роберта СЭНКІ

Рэжысёрскай лабараторыі. Там ёсць і пластычнае рашэнне, і пастаnovaчняя інтрыга, што прыцягвае ўвагу да далейшага разгортку. Але далей — нічога не адбываецца. Спектакль мадулое да жанру "гаворачых галоў" з трывіяльным харэаграфічным дадаткам у сцэне кахання, не выходзячы за межы курсавой работы. І асноўным вынікам становіцца думка пра тое, што чытаць раман — куды больш цікава. Але яна можа ўзнікнуць хіба ў тых, хто яго ўжо чытаў! Замкнёнае кола?..

Замест разгортку — эскізы

Чытка п'есы "Вагон" Віктара Красоўскага і Рыны Гарэц завяршылася яе грамадскім абмеркаваннем. Тое, што "ТЭАРТ", як і многія іншыя тэатральныя фестывалі, практыкуе дыскусіі, варта толькі вітаць. Праўда, часцей атрымліваецца проста творчая сустрэча са стваральнікамі, дый, з этычнага пункта гледжання, бывае не надта мэтазгодна выказваць заўвагі адразу пасля прагляду, пакуль эмоцыі абодвух бакоў яшчэ зашкальваюць. Але ў дадзеным выпадку без крытыкі не абышлося. Сапраўды, прытым што былі сабраны лепшыя акцёры многіх тэатраў, што надзвычай спрыяльна аказалася атмасфера Мемарыяльнага музея-майстэрні Заіра Азгура, дзе скульптурныя выявы быццам стваралі адпаведную (і не шараговую!) сцэнаграфію, сама п'еса, так цікава пачынаючыся, дзесьці ў сярэдзіне "забуксоўвала". Замест далейшага выбуховага разгортку, заяўленага пацыфісцкай тэмай у трагікамічным рашэнні на мяжы фэнтазі і сюра, атрымлівалася "хаджэнне па кругу", хай і з яркімі, каларытнымі характарамі-тыпажамі. Аднаактовы спектакль "Адзін у квадраце" Тэатра танца "Karakuli", безумоўна, стаў бы адной з кульмінацый Адкрытага форуму пластычных і эксперыментальных тэатраў Беларусі "Пластформа", дзе традыцыйна ўдзельнічаюць не толькі прызнаныя калектывы,

але і пачаткоўцы. Але на фоне далейшай міжнароднай праграмы "ТЭАРТа" такая кампазіцыя выглядала не больш чым рэпетыцыяй даволі сур'ёзнай заяўкі. Там ёсць ідэя, добрая праца са сцэнічным антуражам — у прыватнасці, надзіманымі матрацамі, іх шматлікія пераўвасабленні. Але асобныя блокі-фрагменты, з якіх і зроблены спектакль, застаюцца адасобленымі, не складаюцца ў непарушную павязь, прыводзячы да стану "ўпакаванай цукерачкі". Пасля паказу Вольга Лабоўкіна прызналася, што яшчэ не бачыла збоку сваё нована-роджанае ў сааўтарстве з артыстамі "стварэнне" (а яна, як заўсёды, не толькі ставіць, але і сама ўдзельнічае ў спектаклі). Так што, пэўна, праз час пастаноўка "даспее".

3 "абкатанага"

Куды лепшымі былі спектаклі, якія ўжо прайшлі нейкую апрабачку. Звярну ўвагу, найперш, на тых, што яшчэ не разглядаліся падрабязна на старонках "К". Найбольшую папярэднюю "абкатку" атрымала пастаноўка "Калі заўтра няма" Аляксандра Гарцуева па п'есе Дзмітрыя Багаслаўскага, якая зараз уключана ў рэпертуар РТБД. Яшчэ як дыпломная работа студэнтаў-акцёраў (і сумесны праект Акадэміі мастацтваў ды Цэнтра беларускай драматургіі) яна атрымала Гран-пры прэстыжнага Міжнароднага фестывалю ў Санкт-Пецярбургу. Псіхалагічна тонкая расстаноўка дэталей, што заўсёды ўласцівая гэтым рэжысёру, рэалістычнасць пражывання артыстамі сваіх вобразаў цудоўна спалучаецца з умоўнасцю і трапнай сімволікай сцэнаграфіі (дзед у інваліднай калясцы, заматаны, бы скотчам, у плёнку, якой накрываюць мэблю пры рамонце). Сканцэнтраванасць дзеяння ва ўмовах так званага чорнага кабінета, без сцэнаграфічнай грувасткасці, дапамагае засяродзіцца адно на героях, іх думках і пачуццях. Спектакль можна ў поўнай меры назваць сямейным (праўда, для сем'яў з дзецьмі-падлеткамі): ён дапамагае кожнаму з пакаленняў зірнуць на астатнія — і ўглыб самога сябе.

Пастаноўка "Па імені Спадар" завочніцы Акадэміі мастацтваў Наталлі Ляванавай, прэзентаваная ў час Другой Рэжысёрскай лабараторыі, ужо тады пакінула ўражанне абсалютнай завершанасці, гатоўнасці да сцэнічнага пракату. Незвычайная п'еса сучаснага нямецкага драматурга Філіпа Лёле патрабавала такога ж незвычайнага рэжысёрскага падыходу, пошуку найперш самога "ключыка" да яе ўвасаблення, — і гэта ў поўнай меры ўдалося. Пры ўсім мінімуме сцэнаграфіі Аляксандра Правалінскага (крэсла і два перасоўныя банеры, на якіх малююцца-наклейваюцца-сціраюцца ўмоўна-графічныя выявы інтэр'ера), задзейнічаны ўсяго чатырох артыстаў (Дзмітрый Давідовіч, Алена Гіранок, Аляксандр Яфрэмаў, Аляксей Яравенка), пастаноўка прыцягвае неверагоднай разнастайнасцю і адначасова праўдзе еўрапейскай стыльнасцю. "Густанаселенасць" спектакля дасягаецца за кошт пастаянных акцёрскіх пераўвасабленняў — з дапамогай асобных дэталей сцэнічных строяў. Аўтарскія каментарыі, якія і ствараюць своеасаблівае драматургіі, "расфарбоўваюцца" тэмбрава ды тэмпава (акрамя звычайнай скорагаворкі, выкарыстоўваюцца рэверс, рупар-гучнагаварыцель), а таксама — сцэнічна, суправаджаючыся рухам, зладжанымі пластычнымі дзеяннямі, у тым ліку нават блізкімі мадэрн-харэаграфіі...

Заканчэнне крытычнага агляду чытайце на старонцы 9.

Тэатральная плошча

Студэнцкі "...Куфар": скарбы і "болевыя кропкі"

Адгрымеў адвіраваў **XI Міжнародны фестываль студэнцкіх тэатраў "Тэатральны куфар-2014", які сабраў прадстаўнікоў з 15 краін свету, у тым ліку з Албаніі, Бельгіі, Бразіліі, Вялікабрытаніі, Германіі, Грузіі, Ірана, Італіі, Літвы, Польшчы, Расіі, Румыніі, Украіны, Харватыі. Цягам тыдня было паказана 20 спектакляў, 10 з іх — у конкурснай праграме.**

Матэрыялы развоту падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Так атрымалася, што конкурсная геаграфія ахапіла некаторыя краіны блізкага замежжа, Усходняй Еўропы і Іран. Заходняя Еўропа "адзначылася" ў журы. Самае шырокае прадстаўніцтва, асабліва ў пазаконкурсных паказах, мела Беларусь: шэсць тэатраў са сталіцы, па адным з Барысава, Гомеля і Полацка. Такі расклад дазваляў скласці даволі разгорнутую карціну развіцця студэнцкага тэатральнага руху і ўбачыць яго "болевыя кропкі".

Фестываль сцвердзіў простую ісціну, якая спраўджваецца штораз з зайдросным пастаянствам: ёсць таленавіты лідар-рэжысёр — ёсць і цікавыя пастаноўкі, прычым незалежна ад таго, наколькі па-акцёрску адораная ці не вельмі сама каманда. І наадварот: наяўнасць папраўдзе таленавітай трупы — яшчэ не гарант цікавага спектакля. Бо замест мастацкага задавальнення можа ўзнікнуць хіба спачуванне да артыстаў, пастаўленых у нявыігрышныя ўмовы.

Наколькі спалучаецца, да прыкладу, студэнці тэатральны рух з жанрам мнаспектакля? Па-першае, далёка не ўспялі прафесіянал, не кажучы аб аматарах, здолее ўтрымліваць цікавасць аўдыторыі цягам гадзіны, а то і больш, захапіўшы

Камертон

Калі ў час адных нядаўніх урачыстасцей урадзнец Гродна, лаўрэат міжнародных конкурсаў Кірыл Кедук амапанаваў вядомаму скрыпачу і саветніку губернатара Калужскай вобласці Расіі Міхаілу Сіманяну, міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў выказаў пранавоу правесці сольны канцэрт нашага піяніста, які багата гастралюе па ўсім свеце, у Мінску. Спраўдзілася тое ў дзень нараджэння Кірыла ў Канцэртнай зале "Верхні горад"...

Супрацоўнікі ўстановы зрабілі ўсё, каб саліст і публіка пачувалі сябе як мага больш утульна. Цёплую, даверчую атмасферу імкнулася стварыць і вядучая, на ролю якой запрасілі дэбютантку — студэнтку Акадэміі мастацтваў, выспіскушу музычнага каледжа Настасію Чаканаву.

Тры санаты Д.Скарлацці былі сыграны з нейкім быццам прэроджаным адчуваннем Італіі, дзе кампазітар нарадзіўся, і Іспаніі,

Сцэна са спектакля "Крэслы" (Іран).

Прынц, яна і "Крэслы"

сваёй энергетыкай. Па-другое, ці ж адпавядае студэнцкаму духу, дзе пераважае партнёрства, сам фармат "мона-?" Іншая справа — спектаклі-мініяцюры. Ёты напрамак, пэўна, трэба развіваць больш актыўна — нават, магчыма, падтрымліваць яго асобнай намінацыяй. Калі такая будзе, дык студэнцкім тэатрам не давядзецца раз-пораз "расцягваць" свае згоды, самі па сабе даволі цікавыя, да фармату поўнамаштабных пастановак, дзе тая студыйнасць адразу губляецца, адсунутая на другі план драматургічнай рыхласцю.

Часам спрэчным здаваўся сам выбар тэатральнай эстэтыкі: састарэлы прынцып адкрыта "выразнага" маўлення ўспрымаўся пародыйна, а новы "дакументальны" — выліваўся ў побытавае, дрэнна чунае ў зале "бурчанне" сабе пад нос. Яшчэ часцей бракавала ўдалага сінтэзу з пластыкай ды музыкай, якія маглі б дапамагчы і ўласна ў акцёрскай ігры, і ў стварэнні самой аўры некагортных спектакляў. Невыпадкова на агульным фоне так вылучаўся "Гамлет. Прынц. PEACE" паводле трагедыі Шэкспіра ў пастаноўцы Творчай лабараторыі "Эскзы ў прасторы" Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсі-

тэта культуры і мастацтваў. Спектакль бракавала агульнай срыхнявой канцэпцыі, якая з'ядала б у адно шпале асобныя эпіды "на тэму", але апошнія, пры ўсёй сваёй сцёбнасці, былі папраўдзе цікавымі — ужо самім сінтэзам мастацтваў.

Гран-пры паехала ў Іран — і гэта стала самай, бадай, выбуховай сэнсацыйнай фестывалю. Тэатральная група "Rarion" з Тэгерана замахнула на "Крэслы" Эжэна Іанэска. Замест звыклай для гэтага аўтара трагедыінасці, на якой калісьці настаіваў ён сам, пастаноўка была вырашана ў жанры трагікамедыі, нават фарса (нагадаю, наш Мікалай Пінігін яшчэ ў 1990-я ў бліскуча парадыйнай манеры увасобіў "Лысю спявачку" са студэнтамі Акадэміі мастацтваў і пасля перанёс спектакль на Малыю сцэну Купалаўскага тэатра). Але самым неверагодным было тое, што абодва іранскія акцёры аказаліся... інвалідамі. І ніхто ў зале, нават спрактыкаваныя крытыкі ды члены журы, не здагадаўся! У гэтым і ёсць рэжысёрская місія: ператварыць асабліваці артыстаў, нават іх магчымыя фізічныя недахопы, у "наумысную" адметнасць, рысу індывідуальнасці...

Кірыл Кедук на сцэне. / Фота Сяргея ПЕШІШАВА

Фестываль сцвердзіў простую ісціну, якая спраўджваецца штораз з зайдросным пастаянствам: ёсць таленавіты лідар-рэжысёр — ёсць і цікавыя пастаноўкі, прычым незалежна ад таго, наколькі па-акцёрску адораная ці не вельмі сама каманда.

Частка беларускіх спектакляў была сціпла вынесена "ва ўверцюру", на дзень папярэджваючы прыезд гасцей і ўрачыстае адкрыццё фестывалю. Тэатральная група "Rarion" з Тэгерана замахнула на "Крэслы" Эжэна Іанэска. Замест звыклай для гэтага аўтара трагедыінасці, на якой калісьці настаіваў ён сам, пастаноўка была вырашана ў жанры трагікамедыі, нават фарса (нагадаю, наш Мікалай Пінігін яшчэ ў 1990-я ў бліскуча парадыйнай манеры увасобіў "Лысю спявачку" са студэнтамі Акадэміі мастацтваў і пасля перанёс спектакль на Малыю сцэну Купалаўскага тэатра). Але самым неверагодным было тое, што абодва іранскія акцёры аказаліся... інвалідамі. І ніхто ў зале, нават спрактыкаваныя крытыкі ды члены журы, не здагадаўся! У гэтым і ёсць рэжысёрская місія: ператварыць асабліваці артыстаў, нават іх магчымыя фізічныя недахопы, у "наумысную" адметнасць, рысу індывідуальнасці...

Дзве капэлы ў Фарным

15 кастрычніка ў гродзенскім Фарным касцёле Гродзенская і Марілёўская капэлы выканалі творы сусветнай класікі. Такім чынам, папітра падзей у Культурнай сталіцы Беларусі папоўнілася новым адметным штрыхом!

Фота Наталлі ХРАБОВАЙ

не лепшай: з-за надта вялікай розніцы паміж імі ў сцэнічным існаванні, маўленні, "пражыванні" створаных вобразаў. Але ў дазвеным выпадку нават гэты кантраст "мастацка-вагавых" катэгорыя працаваў на ідэю спектаклю: дарослыя павінны не толькі заставацца дзецьмі ў душы — яны абавязаны, адпаведна з узростам, быць больш мудрымі і абачлівымі за падлеткаў. Перыясенне дзеі ў камернае асяроддзе (гледачоу пасадзілі на сцэну побач з артыстамі), ненавязлівае сцэнаграфія з багаццем асацыяцый-сімвалаў (падвешаныя звержы і расцяўленыя на подыюме невялічкія дружалюбныя домікі-"шпакоўні", якія то разбураюцца, то аднаўляюцца героямі) садзейнічалі ўдаласці пастаноўкі.

А вось вынесены ў конкурс "Нясумны сад" паводле "Бездані" Аляксандра Астроўскага, пастаўлены завочнікай нашай Акадэміі мастацтваў Юліяй Альшэўскай у тамтэйшым студэнцкім тэатры, пакінуў вельмі неадназначныя ўражанні. Пры ўсёй наяўнасці канцэпцыі (праўда, спрэчнай, якая жудасна збядняе глыбокую поэзію п'есы рускага класіка, зтаое актуальнае для цяперашняй моладзі) ды сучасных тэатральных прыёмаў ("падледжаных" у іншых, трансфармаваных і скіраваных у неабходнае рэчышча), спектакль папросту "разваліўся". Рэцэпіраваны ў простым пакоі, ён не быў адаптаваны (а можа, і ўвогуле не быў прызначаны?) для вялікай сцэны...

К

Фестывальны гід

Налета Міжнародны фестываль Юрыя Башмета зладзіць юбілей: у Беларусі (а ёсць такія форумы і ў іншых краінах) ён пройдзе ў дзясяты раз. Чым жа запомніўся Фестываль-2014?

Сем канцэртаў, чатыры майстар-класы, легендарныя імёны не столькі альтыста і дыржыхора Юрыя Башмета, але і піяніста Бары Дугласа (Ірландыя), скрыпача Валзіма Рупіна (Расія — Бельгія). Упершыню да нас прыехаў венгерскі скрыпач Антал Залаі, выканаўшы ўсё 24 капрысы Нікола Паганіні. А габіст Аляксей Агрынчук, які ўжо некалькі гадоў запар скарэаў нашу публіку віртуознасцю ды прыгажосцю гукі, сёлета выступіў яшчэ і ў якасці дыржыхора — з Камератай Каралеўскага аркестра "Канцэртгебаў" (Амстэрдам). Ды ўсё ж сярод галоўных адметнасцей — чарговы, але вырашаны прычыпыповым інчанай сінтэз музыкі з жывапісам, а таксама творы пад грыфам "упершыню" або "ўпершыню ў Беларусі". І, галоўнае, — прыезд сусветна вядомага расійскага (і ўжо больш за 20 гадоў — нямецкага) кампазітара Сафіі Губайдулінай.

Творчую сустрэчу з ёй у Беларусі кай дзяржаўнай акадэміі музыкі правяла калега — загадчык кафедры кампазіцыі, прафесар Галіна Гарэлава, якая не проста задавала пытанні, а ўдзельнічала ў размове на роўных, "правакуючы" гасцю на нечаканыя выказванні, накітапт гэтага:

— У Юрыя Алешы ёсць знакамітая фраза: ні дня без радка. Я ж карыстаюся іншым лозунгам: ні радка без добрага настрою. Калі стамілася ці нешта не так, не дазваляю сабе сачыняць. Але гэта не значыць, што я "адпачываю". У творчасці вельмі важны час, не заняты побытам, а аддзелены назапашанню ўражанняў і думак. Ён — таксама творчасць. Ётак жа і музыка — гэта не толькі гукі, але і не запоўненая імі прастора, якая можа ствараць "рытмізаваную цішыню". Рытмізацыя прасторы — таксама музыка, але гучыць яна ў іншым вымярэнні. У мяне была сустрэча з Джонам Кейджам (аўтарам нашумелага калісці твора "3.44": менавіта столькі, паводле аўтарскай задумы, павінен "маўчаць за рылем" выканаўца, дасялючы ў залу толькі сваю энергетыку. — **Н.Б.**) І хачу ў нас з ім розныя погляды, мы знайшлі шмат агульнага. Напрыклад, у стаўленні да паказчыкаў метранома. Яны, насамрэч, не такія важныя: галоўнае — унутраны гадзіннік...

— У Юрыя Алешы ёсць знакамітая фраза: ні дня без радка. Я ж карыстаюся іншым лозунгам: ні радка без добрага настрою. Калі стамілася ці нешта не так, не дазваляю сабе сачыняць. Але гэта не значыць, што я "адпачываю". У творчасці вельмі важны час, не заняты побытам, а аддзелены назапашанню ўражанняў і думак. Ён — таксама творчасць. Ётак жа і музыка — гэта не толькі гукі, але і не запоўненая імі прастора, якая можа ствараць "рытмізаваную цішыню". Рытмізацыя прасторы — таксама музыка, але гучыць яна ў іншым вымярэнні. У мяне была сустрэча з Джонам Кейджам (аўтарам нашумелага калісці твора "3.44": менавіта столькі, паводле аўтарскай задумы, павінен "маўчаць за рылем" выканаўца, дасялючы ў залу толькі сваю энергетыку. — **Н.Б.**) І хачу ў нас з ім розныя погляды, мы знайшлі шмат агульнага. Напрыклад, у стаўленні да паказчыкаў метранома. Яны, насамрэч, не такія важныя: галоўнае — унутраны гадзіннік...

Крытычная маса

Айчыныя мадэрн з прабуксоўкамі і без пёрка Жар-птушкі

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 7.)

...Але галоўнае — гэта спектакль з пульсуючай думкай, якая, бы чароўная нітка Арыядны, вядзе за сабой па лабірынце неверагодных здарэнняў. З той толькі розніцай, што ў фінале герой, які так аддана змагаўся з капіталізмам, аказваецца ў тупіку. Чатыры пастулаты, што ён выпрацаваў і напісаў у сьце дома на сцяне, пакінуўшы ледзь не адзіным прадметам інтэр'ера (бегства выключана; грошы — не прадмет неабходнасці; адмова ад любой формы ўласнасці; воля — гэта калі не трэба нічога вырашаць), спраўджваюцца ў... турме. Паводле пастаноўкі, толькі стаўшы вязнем, герой знаходзіць простае чалавечае шчасце і ўнут-

У гэтых яе словах — разгадка таго, чаму многія творы, напісаныя мастакамі ў момант перажытай трагедыі, прыносяць аўтарам асалоду і заспакаенне, а публіцы — пакуты, ажно да фізіялагічнага непрыняцця. І чаму амаль аднолькавыя, здавалася б, мастацкія прыёмы ў адным выпадку ўспрымаюцца жудасным дысансам, а ў другім — катарысам. Не менш філасофскім з'яўляецца і тое, кое выказванне Сафіі Губайдулінай: — Прагматыкі — гэта наіўныя людзі. Яны не разумеюць, што спраўднае жыццё — не фізічнае і матэры-

Ці дачакаемся рэтраспектывы 10-годдзя замест "першага і апошняга выканання"?

Маша Мірвані. / Фота Юліяна КОПАВА

вагі, падпарадкаванай працэсу музычнага развіцця, колькі — "вертыкальнай", скіраванай ўглыб уласнай падсвядомасці. Флейта чаргавалася з альтовай, кларнет — з бас-кларнетам, перабіраліся магчымыя выпадкі спалучэння двух інструментаў у іх бласконцыя дыялога. Узразілі не толькі гукатэмбравы, санорныя знаходкі, але і дакладнае адчуванне кампазітарам музычнага часу і формы: фінальная кропка ўзнікла настолькі натуральна (акурат там, дзе чакалася), быццам мы ставілі яе самі.

Ці не праіграла ў такім кантэксце прэм'ера "Тумана"? Наадварот, яна зрабіла яшчэ больш вядомым тое, што нашы лепшыя маладыя творцы рухаюцца ў правільным на-

выстаўленні было больш за ўсё не-выпадковым слухачоў, прафесійных музыкантаў. Вялікая дэлегацыя выкладчыкаў і навучнікаў прыехала, да прыкладу, з Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа. "Вершнік на белым кані" (2002) для сімфанічнага аркестра і аргана аказаўся зусім не казачным прынамсам, а хутчэй, сімвалам удараў лёсу, дзе апошняя гукі даносяцца быццам з іншага свету. Партытура "Varum?" ("Чаму?", 2014) для флейты, кларнета і струнных патрабавала ад слухачоў не столькі "гарызантальнай"

Вагончык кранецца...

Сцэна са спектакля "Шабаны". / Фота Роберта СІРКІ

ранае заспакаенне. Але такой прамалінейнай трактоўцы загадкавай п'есы прырчыць уся ранейшая дзея, уключаючы пазначаны ў праграмцы жанр сатырычнай драмы, не сільны ды "хэпі-энду".

Зірнуць далей ці не зірнуць?

"Стрэтвокер", пазначаны як "галерыя рэдзі-мйд-аб'ектаў пад адкрываннем небам", не можа быць аднесены проста да тэатра. Ёта, хутчэй, своеасабліва сумесь выстаўкі (з тэатралізаванай экскурсіяй па ёй) і вулічнага перформанса з інтэрактывам. Але вынікам становіцца не толькі добрыя наставы, але і, што яшчэ больш важна сёння, умненне прыпыніцца на імгненне ў завірусе спраў, паглядзець навокол — і ўбачыць у кожнай, нават паўсудзённай, банальнасці, паватавай дрязіцы магчымы арт-аб'ект, часам звязаны асацыятыўна з сусветна вядомымі шэдэрамі. Вядома, што колькі ні паўтараў такіх сеансы "вулічнага назірання", яны будуць кожны раз новымі. І — патрабуюць ад "экскурсевода" (ў яго

прамку, не паўтараючы аўтарытэтаў, а — паралельна з імі. Зварнуўшыся да элементаў сваёй улюбёнай тэхнікі мінімалізму, Волга Падгайскай зрабіла музыку не банчай, відовішчай, да чаго імкнуліся творцы ранейшых пакаленняў, а адчуваўнай літаральна на дотык, ледзь заўважны павае, унутранае энергетычнае поле, калі мы ўспрымаем наваколнае не раччыма, а інтуіцыяй, у якой насамрэч сканцэнтраваны глыбіньны веды. Некалькі раздзелаў-блокаў, што кантрастуюць паміж сабой, з'яўданы адчуваннем іррэальнасці, нейкай міс-

Вагончык кранецца...

Вонга Падрэйскай і Юрыя Табура. / Фота Сяргея МАХАВА

аркестра італьяна-аргенцінскага кампазітара Сержа Калігарыска), але ўсе кампазіцыі стылёва ды эстэтычна "сюрэалісты", сімвалізуючы працяг традыцый на розных этапах. Пэўна, надалей арганізатарам трэба яшчэ больш уважліва ставіцца да складання праграм і па магчымасці прапанаваць выканаўцам некаторыя карэктывы, калі тыя самі не заўважыць "нестыковак". Удалым аказаўся і сінтэз музыкі з жывапісам, калі пад час выканання моцартаўскіх твораў на вільняным экране ўзніклі жывапісныя палотны той эпохі. Пры гэтым камера нібы "плыла" па кожнай карціне, дазваляючы разгледзець дэталі. Але такая форма "арт-перформансу", як быў жанрава азначаны канцэрт, выклікала і думкі наконт агульнай драматургіі ды суадносін розных відаў мастацтва. Бо калі гэта ўсё ж не дэманстрацыя карцін "на фоне" музыкі, а музыка, аздобленая жывапісам, дык хацелася б, каб і змены на экране супадалі з раздзеламі музычнай формы. Безумоўна, у будучым так і будзе. Бо пачатак — пакладзены

К

Вагончык кранецца...

ролі быў крытык, каардынатар беларускай праграмы "ТэАРТА" Аляксей Стрэльніку) умения хутка арыентавацца ў зменлівых вулічных умовах. Як бачым, беларуская праграма "ТэАРТА" ахапіла адно сталічныя творчыя калектывы. А між тым, цікавыя тэатральныя пошукі (і часам куды больш яркія, адметныя, дасканалыя) ёсць і за межамі МКАД. У адным толькі Маргілёве на ўзлеў у форуме маглі прагнанаваць "Норд-Ост" і эксперыментальны праект Юрыя Дзівакова, якія сціпла паказваліся хіба на сваёй радзіме — бы неабавязковы "дадатка" да сёлетняга "М. @ t.k.h.a.n.g.a.k.t.a", у яго "пазэфастэваліна-пазаконкурснай" праграме. Атрымліваецца парадокс: калі міжнародная частка "ТэАРТА" імкнецца максімальна пашырыць геаграфію і межы творчых пошукаў, дык беларуская — няўжо наадварот? Вядома, як заўсёды, не хачіла грошай — зражумела, на сьце саміх. А так хочацца, каб казанная Жар-птушка падарыла хачя б адно пёрка...

Наперадзе галоўнае беларуская прэм'ера, вынесаная ў міжнародную праграму, — "Тата" ў Купалаўскім.

К

ста Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Студэнтам было карысна і ў сучаснай стылістыцы разабрацца, і папрацаваць з сусветна прызнанымі італьянскімі салістамі Рыкарда Крачыла, Масіма Мерцэлі (а тыя яшчэ і майстар-класы правялі), эстонскім дыржыхорам Андрасам Мустаненам, які прыязджае да нас не ўпершыню. А вось Сімфонія № 9 Шуберта, што гучыла пасярэдзіне канцэрта і тым самым аддаліла сучасныя творы адно ад аднаго, некак не ўпісалася ў праграму, паарушыючы яе адзінасць.

Зтаое наколькі шчасным атрымалася канцэрт адкрыцця! Там, наадварот, быццам бы даўняна "разбівалася" сучаснасцю (паміж творамі Баха і Моцарта прагучаў Канцэрт для скрыпкі, фартэпіяна і струннага

Фота прадастаўлены дыржыцкай форуму

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

...Сёння ад спадчыны Плятараў у Лужках і ў суседняй вёсцы Гарадзея засталіся захаваная ў выдатным стане класіцыстычная сядзіба XIX стагоддзя, бровар, парк і нават вадзяны млын, дзе яшчэ да рэвалюцыі стаяў электрагенератар! З гэтай нагоды хочацца прывесці малавядомы факт. Віктар Плятар, інжынер-электрык, у пачатку XX стагоддзя пабудоваў тут на рацэ Мнюта гідрэлектрастанцыю. Ці ж не цікава пра гэтыя старонкі гісторыі даведацца шматлікім турыстам, на якіх так разлічвае мясцовае кіраўніцтва?

Нельга забываць, што тут некалі настаўнічаў выдатны беларускі жывапісец, графік, фалькларыст і пісьменнік Язэп Драздовіч. Невыпадкова яшчэ ў 1982 годзе ў будынку колішняй кірхі ў Гарадцы быў створаны музей мастацтва і этнаграфіі, дзе дэманстраваліся палотны Пётры Сергіевіча (у тым ліку выява паўстанцаў 1863-га), некалькі дываноў Яэпа Драздовіча і нават частка слускага пояса, а таксама старая скрыпка ды гармонік работы мясцовых майстроў. Чаму кажам у мінулым часе? Таму, што цяпер фонды музея пераехалі ў Германавічы, але пра гэта — у наступнай серыі нашага аўтатура.

А пакуль праз Шаркаўшчыну скіроўваемся да беларуска-латвійскай мяжы. Але не для таго, каб яе перасячы, — найперш, каб наведаць унікальны "яблычны музей"...

(Не)лірычнае адступленне
Кастуся Антановіча

У выступленні перад адкрыццём турыстычна-інфармацыйнай дошкі старшыня райвыканкама Мікалай Багавіч згадаў словы Бен-Іегуды: "Каб мець сваю ўласную зямлю, мы павінны мець сваю мову, на якой зможам размаўляць пра ўсе сферы жыцця". Словы гэтыя вельмі трапныя, яны яшчэ больш узвясціваюць юрэйскага асветніка, народжанага на нашай зямлі. І, разам з тым, словы гэтыя вельмі балючыя, таму што засталіся, відаць, незразумелымі для беларускага народа, які ўсё больш аддаляецца ад роднай мовы... Няўжо і нам трэба цалкам забыць свае словы,

каб праз стагоддзі намаганнямі асветніка ўзроўню Бен-Іегуды "ўсё ж такі жыццёвая іх сіла збудзілася і буйна ўскаласіла парой вясенняй збожжа на раллі"?

Як, вы не ведаеце пра Алашкі?

Першы яблык (не абхапіць рукамі) на пастаменце — уладкаваны на галоўным пляцы раённага цэнтра. Другі — на павароце да радзімы Сікоры. Трэці — у садзе, які вырастціў Сікора. А цяпер — расповед пра **Алашкі**, дзе і размешчаны той самы сад. Дакладней, не столькі пра гэтую

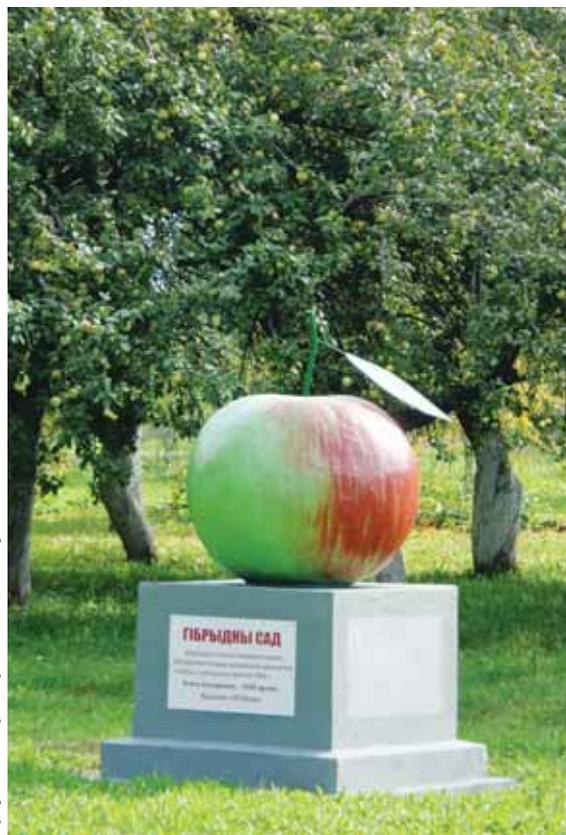
Акцыя "К":
журналісцкі аўтапрабег
па СДК і не толькі

Ці можа нестандартны музей аказваць нестандартныя паслугі?

Калі яблык — не проста брэнд...

Драўляны амфітэатр і помнік яблыку.

маляўнічую вёску, колькі — пра Музей садова-селекцыянера Івана Сікоры, сябра Льва Талстога і Міхаіла Прышвіна.

Дык вось, месціца той музей у колішнім калгасным будынку. Шэсць гадоў таму мы падрабязна пісалі пра ягоную экспазіцыю. А цяпер — пра карэнныя змены. Праз дарогу і наўскасяк ад музея, за векавым дубам, — прасторная сядзіба Сікоры, якая апусцела. Не без дапамогі згаданай вышэй Ады Райчонок дом, узведзены самім селекцыянерам, стаў набыткам аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. Тут месціца працяг музейнай экспазіцыі: кнігі, мэбля, рыштунак гаспадары, які быў майстрам на ўсе рукі. Ля дома — садзік, дзе і расце тая "дзясцігатункавая" яблыня, пра якую мы згадалі на пачатку артыкула... Новы аб'ект — першы эксклюзіў. Для яго добраўпарадкавання аддзел правёў безліч суботнікаў.

Драўляны амфітэатр — другі эксклюзіў. Нагадаем, што ў Алашках спрадвек святкуецца на ўвесь

На людным месцы

"Любоў нябёсы над табой трымае" — гэтымі радкамі верша-прысвячэння сваёй матулі паэтэсы-зямлячкі Ніны Мацяш названы Куток ушанавання маці, створаны ў Здзітаўскай сельскай бібліятэцы аграгарадка, дзе пражываюць 23 маладыя сям'і, з якіх 11 — шматдзетныя.

БЯРОЗА

Ва ўстановы ў раёне — імідж сямейнай бібліятэкі, дзе працуе клуб сямейнага чытання "Сямейная святліца", створана адрасная зона баўлення вольнага часу бацькоў і дзяцей з выставачнымі экспазіцыямі "Добрая сям'я — ключ да шчасця", "Азбука будучага сям'яніна", "Побач з мамай, побач з татам". Мэтанакіравана камплектуецца кніжны фонд, дзе сям'я можа знайсці мастацкую кнігу, выданні па выхаванні дзяцей, прававых пытаннях, культуры зносінаў, мастацтве.

Куток дапоўніў эксклюзіўны вобраз бібліятэкі і знаёміць наведвальнікаў апошняй з лёсамі дзясці жанчын, якія зведалі радасць мацярынства. Сярод герань — 90-гадовая Станіслава Пазняк, удава вайны, і 30-гадовая шматдзетная маці На-

Імідж — сямейная

талля Чалюк ды Надзея Хутко. Надзея Чыж выгадала сына, імя якога вядомае ў галіне ваеннай медыцыны: Іван Чыж — доктар медыцынскіх навук, генерал-палкоўнік.

Сярод герань экспазіцыі — Марыя Хутко, якая адна выгадала трох дачок і чатырох сыноў. Сярод яе дзяцей ёсць свае фермер, пашталён, афіцэр міліцыі, прадавец майстар і аператар жыллёва-камунальнай гаспадаркі. Марыя Казадаева і Валянціна Ігнацюк любоўю мацярынскага сэрца вярнулі жывымі з полымя афганскай вайны сваіх сыноў — воінаў-інтэрнацыяналістаў...

Экспазіцыя распавядае пра жыццёвыя дарогі колішніх вясковых асветніц — настаўніцы Галіны Артысюк і бібліятэкара Зоі Ваўчок.

Выбар герань экспазіцыі бібліятэкар Таццяна Юрковіч узгадніла са старшыняй Здзітаўскага сельвыканкама Людмілай Эсанавай, якая працягвае справу сваёй маці Лідзіі Варанко, былой старшыні. Яе здымак таксама ёсць сярод фота аднавясковак.

Ала ДРАГАН,
загадчык аддзела бібліятэчнага
маркетынгу Бярозаўскай ЦРБ

Конкурс праз аб'екты

Міністэрства інфармацыі краіны сумесна з Беларускім грамадскім аб'яднаннем "Фотамастацтва" і Беларускім саюзам журналістаў з верасня 2014 па май 2015 года ладзяць рэспубліканскі творчы фотаконкурс "Фота Беларусі".

Юры ЧАРНЯКЕВІЧ

Мэта яго — садзейнічаць выхаванню патрыятызму і грамадзянства, усталяванню ў грамадстве высокіх маральных ды эстэтычных ідэалаў, духоўна-маральных каштоўнасцей беларускага народа, а таксама прапаганды дасягненняў Беларусі з дапамогай фотамастацтва. У спаборніцтве можа ўзяць удзел любы прафесійны фатограф, а таксама аматар, які пражывае ў нашай краіне. Фотамастакі з іншых краін свету таксама маюць шанц на перамогу: спецыяльна для іх у конкурсе прадугледжана намінацыя "Беларусь вачыма сяброў".

Акрамя названай, запланаваны таксама і шэраг іншых намінацый: "Гісторыка-культурная і духоўная спадчына Беларусі", "Чалавек і яго справа (жанравае фота)", "Парт-

рэт сучасніка", "Прырода Беларусі", "Прэс-фота Беларусі", "Арт-фота Беларусі", "Дзіцячы погляд", "Фотаапавяданне" ды спецыяльныя намінацыі. Гран-пры конкурсу будзе вызначана ў намінацыі "Фатограф года".

Удзельнікі конкурсу павінны адправіць свае фота на e-mail photo@tio.by з указаннем намінацыі, назвы твораў, месца фотаздымак, прозвішчам, імем і імем па бацьку аўтара, а таксама кантактнымі тэлефонамі. Агульная колькасць работ не павінна перавышаць 20 экзэмпляраў, а ў кожнай намінацыі можа быць прадстаўлена не больш як пяць здымкаў. Натуральна, адно і тое ж фота не можа быць прадстаўлена больш чым у адной намінацыі.

Застаецца дадаць, што пераможцы конкурсу ў кожнай намінацыі будуць уганараваны дыпламамі і каштоўнымі прызамі. Прычым у намінацыях вызначаць не толькі пераможцу, але і двух лаўрэатаў. Узнагароджанне адбудзецца пад час урачыстай цырымоніі, а лепшыя конкурсныя работы прадставяць на выстаўцы "Фота Беларусі" і ўключачаць у аднайменны альбом.

раён Яблычны Спас. Шэсць гадоў таму сцэны з паветкай не было. Сёлетняе раённае "яблычнае" мерапрыемства паказала, што новую сцэну гэтую трэба пераносіць у глыбіню вялікага гібриднага саду, дзе і ставіў свае эксперыменты Іван Сікора. У адваротным выпадку, усе ахвотныя перад сцэнай проста не памесцяцца! А вабіць іх не толькі садовы водар, але і магчымасць паглядзець на "яблычнае вяселле", сцэнарый якога, складзены мясцовымі метадыстамі, па арыгінальнасці ды маляўнічасці не ведае аналагаў. Вось гэты абрад на фоне "манументальнага" яблыка — эксклюзіў тэці.

Так, цяпер яблычнае свята ў Алашках мае толькі раённы статус. Але ў аддзеле сцвярджаюць, што хутка яно стане абласным, а ў перспектыве — і рэспубліканскім. Нам такія амбіцыі мясцовых работнікаў культуры вельмі імпануюць. Хто ведае, неўзабаве яблычны фэст можа стаць і міжнародным: як-ніяк, вёска знаходзіцца непадалёк ад мяжы з Латвіяй, з якой дзейнічае пагадненне аб малым прымежным руху. Гэта азначае, што беларусы і латышы, якія жывуць у 50-кіламетровай зоне ад мяжы, могуць падарожнічаць без віз па гэтай тэрыторыі. Чым не дадатковы бонус у справе "раскруткі" Алашак? Сапраўды, дзе вы яшчэ бачылі музей з уласным садом на тры гектары (пахадзіць па ім — усё адно што ў мастацкай галерэі пабываць!) і з садоўнікамі у штаце? А ўнікальная ўстанова патрабуе гэткага ж нестандартнага стаўлення. Толькі тады пытанне "Як, вы не ведаеце пра Алашкі?" неўзабаве стане на Віцебшчыне, і не толькі, рытарычным...

(Не)лірычнае адступленне
Яўгена Рагіна

Пасля паездкі па Віцебшчыне ўсе свае адступленні хачу прысвяціць канкрэтным асобам. Гэтым разам — патрэба пагаварыць пра начальніка аддзела з Шаркаўшчыны Людмілу Стома. Кіруе яна цягам года, але справай валодае ўжо ўпэўнена. Галоўным ідэалагічным абавязкам лічыць піяр раёна. Таму і суправаджала нас паўсюль, даючы да кожнай з'явы трапны ды карысны для нас каментарый. Шчыра кажучы, не ў кожным раёне мы бачым

Адкрыццё турыстычна-інфармацыйнай дошкі.

Выступленне Гіля Холава на адкрыцці помніка дзеду.

Наталля Перхунювіч (у цэнтры) і Людміла Стома.

Наступная публікацыя аўтатура будзе прысвечана культуры вёскі Германавічы Шаркаўшчынскага раёна і захаванню яго нематэрыяльнай спадчыны.

вось гэткую суладнасць ідэолагаў з намі, журналістамі. Нават пад час руху нашай "Хонды" Людміла Уладзіміраўна здзіўляла інфармацыяй: у вёсцы Ручай сельская бібліятэка размешчана ў двухпавярховым (!) дамку "Агратэхсервісу", на другім паверсе неўзабаве з'явіцца більярд; у вёсцы Верацеі ЦК (былая школа) — таксама двухпавярховы, на другім паверсе — адзінаццаць гасцінічных пакояў, якія пастаянна арандуе мясцовая сельгаспадарка...

Партрэт Бен-Іегуды на фоне царквы ў вёсцы Лужкі.

Прызнаюся, з ідэалагамі шэрагу раёнаў я не тое што не пазнаёміўся яшчэ — нават не пагаварыў па тэлефоне з той прычыны, што яны — пастаянна на нейкіх пасяджэннях. Што яны абмяркоўваюць бясконца?..

Брэндам гандляваць? Чаму б і не!

Наконт нестандартнага стаўлення да нестандартнага музея. У размове з начальнікам аддзела Людмілай Стома і дырэктарам Мемарыяльнага музея Сікоры Наталляй Перхунювіч высветлілася, што ёсць у Алашках і чацвёрты эксклюзіў, пра які мы і не здагадаліся. Ён пакуль — у стадыі ідэі. А яна такая: прадаваць яблыкі ды саджанцы. Хіба ж дарэмна створаны новыя пітомнікі? Каля трох тысяч саджанцаў вясной будуць гатовы для рэалізацыі. Пад гэта можна стварыць у Алашках яшчэ

адну творчую акцыю. А на Яблычны Спас — прадаваць летнія плады, у кастрычніку ж — зімовыя гатункі. Кажуць, "Антэй" пралаяжыць ад зімы да красавіка...

Фінансісты могуць запыраць: нельга ўстанове культуры рэалізоўваць неўласціваю ёй прадукцыю! Аргументы работнікаў культуры Шаркаўшчыны — наступныя: у вырошчванні яблыкаў ды саджанцаў укладзена іх праца, і праца нялёгка; і калі мы кажам пра няўхільнае паўсюднае развіццё пазабюджэтай дзейнасці, дык трэба і належныя ўмовы стварыць для гэтага развіцця! А мы са свайго, журналісцкага, боку, дадаём, што і падаткаабкладанне такога віду дзейнасці варта стварыць для Музея ў Алашках больш лаяльнае. Ну нідзе ж па Беларусі, сапраўды, няма больш музея з музейным гібридным садом! А ён, як ганчарны круг у Доме рамёстваў, выдае на-гара не абы-які прадукт...

Пад час нашай размовы з кіраўніцтвам музея з'явілася шмат ідэй. Да прыкладу, чаму ў музеі не арганізаваць продаж керамічных сувеніраў майстроў з раёна з сімвалікай Алашак? Альбо — не ўвесці ў музейны інтэрактыў заставацца гасцей смачнымі напоямі з суханых яблыкаў — таго, што яшчэ больш вылучае гэты музей сярод соцень іншых?

Словам, крэатыўнасць аддзела варта ўхвалы і падтрымкі. А мы, у сваю чаргу, прасочым, як будзе развівацца "яблычная" справа ў Алашках, ды спадзяёмся завітаць туды яшчэ неаднаразова...

Агульнае (не)лірычнае
заканчэнне

І хто скажа пасля ўсяго, што Лужкі ды Алашкі — паселішчы перспектыўныя? Вы пераканаліся: тут віруе самае сапраўднае творчае жыццё! І вельмі хочацца, каб усе ідэі мясцовых крэатыўшчыкаў увасобіліся неўзабаве ў рэальныя акцыі. А там, глядзіш, і дарогі да такіх знакавых вёсак будуць як след адрамантаваны. У тым ліку — за кошт грошай ад турыстычных "набегаў", на якія Алашкі і Лужкі проста асуджаны — пры правільнай пастаноўцы справы...

Фота аўтараў

Здымкі, зробленыя пад час экспедыцыі.

Студэнцкае этнаграфічнае таварыства арганізаваў кароткатэрміновае — усяго на тыдзень — экспедыцыю ў Чавускі раён Магілёўскай вобласці. У той жа час завяршалася даследаванне Мастойскага раёна Гродзенскай вобласці. Таму на Магілёўшчыну выправіліся малым складам.

ЧАВУСЫ

За кароткі час даследаваць традыцыйную культуру раёна комплексна немагчыма, таму мэтай экспедыцыі была хіба выведка. Да

Спеўны стыль не ўратаваў...

таго ж наведалі загадзя вядомыя "хлебныя" месцы: раённы музей, у якім сфатаграфавалі фонды, і вёску Галавенчыцы — радзіму бабуль з гурта "Незбудкі". Спеўны і танцавальны стыль галавенчыцкіх бабуль ахоўваецца дзяржавай як элемент нематэрыяльнай культуры спадчыны Беларусі, што не ўратавала мясцовы вясковы клуб ад аптымізацыі: яго закрылі. Цяпер бабулі рэпеціруюць па хатах, афіцыйна ж адносяцца да Культурна-спартыўнага цэнтра суседняй вёскі Вусце. Да яе — усяго паўтара кіла-

метра, але і тыя пажылым спявачкам прайсці складана, а транспартнае злучэнне — нерэгулярнае...

З падобнымі праблемамі сутыкаюцца не толькі на Чавусчыне. Большасць элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны, узятых пад ахову, лакалізавана ў маленькіх, аддаленых ад вялікіх транспартных шляхоў, вёсках. Клубы ў такіх населеных пунктах закрываюць у першую чаргу, і носяць імя нематэрыяльнай культурнай спадчыны застаюцца па-за афіцыйнымі ўстановамі культуры.

Добра, калі ў аграгарадках ці райцэнтры ёсць пераймальнікі. А калі няма? Тады бяда...

Бабулям з Галавенчыцаў шанцавала: на іх не забываюцца, запрашаюць на канцэрты. Апякуецца імі супрацоўнік Культурна-спартыўнага цэнтра вёскі Вусце Міхаіл Шакура.

Акрамя песень, у раёне запісаны танцавальныя найгрышы, замовы, расповеды пра абрады. Сфатаграфавана некалькі ўзораў наўнага жывапісу, шмат тэкстыльных і драўляных вырабаў.

У раённым музеі трапіліся два надзвычай цікавыя ручнікі. Канцы іх — неаднолькавыя, вышытыя ў розных тэхніках: адзін — пераважна лікавай гладзю (геаметрычны арнамент), другі — крыжыкам (раслінныя выявы). Палатно ручніка пры гэтым цэласнае, карункі — аднолькавыя. Як гіпотэзу можна выказаць тое, што дадзеныя ручнікі — вясельныя: адзін канец сімвалізуе маладую, другі — маладога. Але ж гэта толькі гіпотэза, а чавускі тэкстыль чакае свайго даследчыка!..

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Фота з архіва Студэнцкага этнаграфічнага таварыства

Тактыка культурнага развіцця

Традыцыі, кажаце?

Нядаўна ў рэдакцыю прыйшоў ліст ад адной паважанай арганізацыі: нас запрашалі на імпрэзу з назвай "Патрыятычнае выхаванне асобы сродкамі традыцыйнага народнага мастацтва беларусаў"... Нехта з маіх калег сказаў, што гэтая фраза, хутчэй, нагадвае аксомаран, хто-сьці адразу ж стаў пралічваць, ці можа народнае тэатравае мастацтва па дрэве выхаваць патрыятаў...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Але ліст стаўся нагодай для разваг. Сёння народную культуру і традыцыі часта падаюць так, нібыта яны сумяшчальныя з усім сучасным, мадэрновым. І таму на фольк-імпрэзах выступаюць калектывы, якія граюць сярэднявечную ці сучасна-папсовую музыку, у "гарадах майстроў" побач з драўлянымі лыжкамі ды ручнікамі сустракаюцца кітайскія сувеніры, удзельнікі святаў вязуць да месца правядзення ў аўтобусе, дзе з дынамікаў гучыць шансон, а заканчваюцца падобныя мерапрыемствы "нацыянальнай стравай" — шашлыкком...

Выходзячы са свайго журналісцкага досведу, магу сказаць, што часта, плануючы тое або іншае свята, ягонія арганізатары забываюцца на дэтальную рэжысуру, у якой павінна быць прадугледжана ўсё, нават дробязі. Бо менавіта з іх, "дробязей", і складаецца антураж, своеасаблівае атмасфера.

Напрыклад, сам бачыў, як майстры, якія прыязджаюць на Міжнародны пленэр ганчароў, харчуюцца ў звычайнай гарадской ці сельскай сталойцы, што прапануе ім традыцыйны набор страў і посуду. А можна было б падаць гасцям (часцяком — з замежжа) стравы традыцыйнай кухні, паклаўшы побач з драўлянай талеркай драўляную лыжку ці паставіўшы на стол гліняны збанок з бярозавікам, аздобіць сурвэтка арнамантам... Замест гэтага амаль заўсёды ў такіх выпадках — "усё, як звычайна". Да таго ж звычайна ў сталойках гучыць або сучасная музыка, або ўключаны тэлевізар з навінамі ці звычайнай папсой...

Акцыі, якія папулярныя ў народнае мастацтва ды традыцыйную культуру, ладзяцца ў Беларусі ўжо шмат гадоў, а вось іхнія арганізатары, як быццам, так і не заўважаюць падобных "маленькіх" хібаў... Таму "шашлычна-шансоннае" баўленне часу працягваецца літаральна на кожнай імпрэзе... Але ці можна гэтак зацікавіць моладзь? Ды, кажучы высокімі (ці папросту казённымі?) словамі, выхаваць патрыятаў? Вельмі ў гэтым сумняваюся...

ф о т а ф а к т

"...№ 1" і "Сонны лес"

У шэрагу акцый у рамках "Месяца фатаграфіі ў Мінску" — праект Аляксея Шлыка (ён на фота Юрыя ІВАНОВА) і Міхаіла Лешчанкі "Сонны лес", а таксама "сольная" выстаўка Аляксея "Рэканструкцыя № 1".

За пяро я ўзялася не-выпадкова. Мерапрыемства, на якім нам, спецыялістам Цэнтральнай раённай і Раённай дзіцячай бібліятэкі, давялося прысутнічаць і ў гэтай меры ўдзельнічаць, мы прылічылі да ліку інавацыйных ды карысных. І не толькі для бібліятэкараў. У першую чаргу — для ўсіх бацькоў ды тых, хто працуе з дзецьмі. Яно — інфармацыя для глыбокага раздуму...

Наш народ на генетычным узроўні заўсёды вызначала любоў да кнігі і чытання. На чым жа расці ды развівацца сённяшнім дзецям і падлеткам? Адназначна: на лепшых творах сусветнай і нацыянальнай літаратуры, бо нечытаючы дзеці і моладзь — гэта будучая бездухоўная нацыя. А навукова-тэхнічны прагрэс можа і павінен стаць сябрам, а не ворагам кнігі. Усё залежыць ад таго, хто і як прывівае любоў да кнігі ды чытання.

Такія высновы зрабілі для сябе ўдзельнікі "круглага стала" "Чытаць па-беларуску — цікава і карысна!", які арганізавала бібліятэкар Мокраўскай сельскай бібліятэкі Наталля Паўленка ў супрацоўніцтве з дырэктарам тамтэйшага Дома культуры Валянцінай Немцавай. Прыемна, што тэма зацікавіла чытачоў розных сацыяльных груп і ўзростаў. Як заўжды, на мерапрыемства паспяшаліся, каб прыняць у ім удзел, першыя памочнікі ў любой справе — былы дырэктар

Адалена прагрэсам?

Дома культуры Марыя Мясэчка і найстарэйшая чытачка Ала Фёдараўна Бушук. Знайшлі час, каб парадаваць прысутных цудоўнымі беларускімі песнямі, удзельнікі мастацкай самадзейнасці.

А пачалося ўсё з вучнёўскай сцэны "Да чаго давёў прагрэс". "Уся сям'я ў зборы, а пагаварыць няма з кім", — такую выснову зрабіла педагог дадатковай адукцыі Алена Бычкоўская, якая выконвала ролю Маці дзіцяй-падлеткаў, розум і сэрцы якіх запаланы камп'ютар. А на пытанне бібліятэкара, хто мае дома камп'ютары ці планшэты, усе вучні без выключэння паднялі рукі. Між тым, да гонару мокраўскай вучняў, яны не прыніжаюць і ролю кнігі ў сваім жыцці. Многія з'яўляюцца актыўнымі чытачамі, з ахвотай удзельнічаюць у мерапрыемствах, якія ладзяць бібліятэка і Дом культуры. Пры гэтым добра вучацца і, што асабліва каштоўна, любяць чытаць творы на роднай мове. Галоўнае, як адзначыў Аляксей Калюта ды іншыя падлеткі, каб яны былі цікавыя.

Самая актыўная чытачка Жанна Давідчык, прадавец па прафесіі, без кніг не ўяўляе свайго жыцця. Знаходзіла для гэтага час нават тады, калі мелася вялікая падсобная гаспадарка. Чыталі яе бацькі, зараз любіць кнігу ейная дачка Юля, а для маленькай унучкі наведанне бібліятэкі разам з бабуляй ці мамай — найвялікшае свята. Сама яна сярод кніг беларускіх аўтараў знаходзіць сапраўдныя перліны. У шэрагу многіх

цікавых вылучыла кнігу Міхаса Пянкрата "Не астудзі сваё сэрца", якую параіла пачытаць кожнаму. А наогул, прачытаных ёю кніг беларускіх пісьменнікаў набралася на цэлую выстаўку, з якой азнаёміліся ўсе прысутныя.

У шматдзетнай сям'і Розыкавых, якую на мерапрыемстве прадстаўлялі маці Таццяна Міхайлаўна, бацька Генадзь Георгіевіч і малодшая дзіцяца Волечка, чытаюць з задавальненнем усе. Бацькі ж сочаць за дзіцячымі навінкамі, чытаюць дзецям успы, абмяркоўваюць прачытанае. І ўпэўнены, што менавіта кніга поруч з добрым прыкладам бацькоў фарміруе духоўны пачатак дзіцяці.

Выказваліся прысутныя і аб тым, якой хацелі б бачыць бібліятэку ў будучым. Пэўна, гэта ў першую чаргу бібліятэка з цікавымі кнігамі на любы густ. Пакуль жа, як адзначылі мясцовыя настаўнікі, поўнага задавальнення ад складу фонду не назіраецца. Часта дзеці не могуць атрымаць нават тое, што пазначана ў спісах для чытання па школьнай праграме, існуе нейкая іх неадпаведнасць з тым, што сёння выдаецца. Затое, што вельмі прыемна, усе прысутныя выказалі добрыя словы на адрас бібліятэкара Наталлі Паўленка. А ў знак падзякі ад чытачоў прагучала яе любімая беларуская песня — "Малітва" на словы Янкі Купалы. Хоць спадарыня Наталля нашай мовы не вывучала і чытанне кніг па-беларуску даецца ёй няпроста, яна добра ведае інтарэсы кожнага

наведвальніка ды знаходзіць цікавыя формы папулярнага кнігі, у тым ліку на роднай мове.

Зладжаны "круглы стол" — адна з іх. А ідэя яго арганізацыі — вынік індывідуальнай работы з кожным чытачом. Сёння задача кожнага дарослага — бацькоў, настаўнікаў, бібліятэкараў — дапамагчы дзецям увайсці ў свет кнігі, тым самым пазбавіўшы іх суму і пустаты ў будучым. І хай лік ідзе на адзінкі, але кожнае дзіця, у якога з'явіцца любоў да кнігі, — наша перамога! Ужо сёння час задумацца над тэрмінам (а прасцей кажучы, дыягназам) "камп'ютарная залежнасць"...

І як выснова: такія мерапрыемствы, як "круглы стол" па папулярнага кнігі беларускай кнігі ды чытання наогул, — неабходныя. "Я шчаслівая, што дзеці, і ў іх ліку мая дачка, прысутнічалі на падобным мерапрыемстве ды пачулі ўсё тое цікавае і карыснае, што прагучала з вуснаў актыўных чытачоў і бібліятэчных спецыялістаў", — гэтыя словы ўдзельніцы вечара, педагога Алены Бычкоўскай сталі яго заключным акордам. Такая адзнака, як кажучы, дарагога каштуе. Дадам, што праз два дні бібліятэкар паведаміла нам: вучні не проста зацікавіліся кнігамі беларускіх пісьменнікаў, якія прапанавалі на мерапрыемстве бібліятэкар Раённай дзіцячай бібліятэкі Вольга Кумакова і актыўная чытачка Жанна Давідчык, а некаторыя з іх ужо паспелі і прачытаць!..

Ніна ШАБУНЯ, галоўны бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу Пружанскай ЦРБ імя М.Засіма

Праекты дзвюх устаноў

Якім досведам дзеляцца Бабруйск і Пружаншчына?

Як вы лічыце, ці можна ў Бабруйску прайсці па літаратурных мясцінах? Многія скажуць, што ў нашым горадзе такіх не існуе. Але ж шчодрая талентамі бабруйская зямля падарыла свету многіх вядомых пісьменнікаў. Як сказаў доктар філалогіі Адам Мальдзіс, "...Бабруйск інтэлектуальна ўзбагачыў не толькі сваю зямлю, але і іншыя краіны".

Цэнтральная гарадская бібліятэка імя Максіма Горкага працавала маршрут экскурсіі "Літаратурнае кольца Бабруйска". Мы сустракаемся ля будынка нашай установы, цэнтра літаратурнага краязнаўства, і, прайшоўшы па вуліцах, дзе жылі вядомыя пісьменнікі, ізноў вяртаемся на вуліцу Савецкую. Такім чынам і атрымліваецца кольца.

Першы літаратурны аб'ект — помнік-бюст класіку беларускай літаратуры Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу, што размясціўся ў Гарадскім парку культуры і адпачынку. Нарадзіўся ж першапачынальнік беларускай драматургіі на бабруйскай зямлі — у фальварку Панюшкавічы 4 лютага (па новым стылі) 1808 года. Са школьнай праграмы нам добра вядомыя такія п'есы беларускага Дудара, як "Ідылія" і "Пінская шляхта", а вось, скажам, "Шчароўскія дажынкi", "Яўрэйскі рэкруцкі набор", "Чарадзейная вада" знаёмы, мабыць, толькі выкладчыкам ды бібліятэкаркам...

Найбольш плённымі ягонія "літаратурныя клопаты" былі пад час жыцця ў маёнтку Люцынка Мінскага павета. Але і ў гэты час пісьменнік не парывае сувязей з родным кутком: бабруйчанам у 1852 годзе Дунін-Марцінкевіч паказвае сваю "Сялянку"...

Наступны прыпынак экскурсіі звязаны з вуліцай Энгельса (Інваліднай), якая стала вядомай дзякуючы кнізе "Легенды Інваліднай вуліцы" Эфраіма Севелы. Дарэчы, сама кніга была напісана

жы — Варанцовай-Вельямінавай). (З 1918 па 1921 гады бібліятэку ўзначальваў Іосіф Сіманюскі, будучы дырэктар Дзяржбібліятэкі БССР.) Насупраць Пушкінскай кніжніцы знаходзіцца Свята-Мікольскі кафедральны сабор, дзе быў ахрышчаны Барыс Мікуліч. Ён нарадзіўся ў Бабруйску 19 жніўня 1912-га ў сям'і фельчара. У 1929-м скончыў сярэдняю школу і стаў працаваць у рэдакцыі бабруйскай акруговай газеты "Камуніст", у 1936-м быў рэпрэсіраваны. Апош-

З Бабруйскім звязана жыццё Пімена Панчанкі і Міколы Аўрамчыка. Панчанка вучыўся тут на педагагічных курсах, з 16 гадоў працаваў на лесакамінаце станочнікам, потым — настаўнікам у Кіраўскім раёне. Аўрамчык жа нарадзіўся ў вёсцы Плэсы Бабруйскага раёна ў 1920-м, пачаў друкавацца на старонках "Камуніста".

Маршрут экскурсіі завяршаецца шпацырам па вуліцы Бахарава, вядомай многім бабруйчанам як Шасэйная. Тут прайшло

Наша кольца — літаратурнае

ў Парыжы ў 1971 годзе ўсяго за два тыдні. Калі ідзеш па Інваліднай, міжволі згадваеш радкі з яе: "...На нашай вуліцы заўжды пахла сенам і кропам. Ва ўсіх дварах трымалі кароў і коней, а кроп рос на гарадах, сам па сабе, як дзікі, уздоўж платоў. Нават узімку гэты пах не знікаў. Сена везлі кожны дзень на санях, і яго пахучымі ахапкамі быў усеяны снег не толькі на дарозе, але і на ходніку. А кроп? Зімой адкрывалі ў скляпах кадушкі і бочкі з салёнымі гуркамі ды памідорамі, і кропу ў іх было, па меншай меры, палова. Так што пах стаяў такі, што калі на нашай вуліцы з'яўляўся свежы чалавек, то ў яго кружылася галава і ў нагах з'яўлялася слабасць..."

Далей наш шлях праходзіць каля найстарэйшай Гарадской бібліятэкі імя А.С. Пушкіна. Тут працаваў беларускі пісьменнік Барыс Мікуліч. Установа — першая публічная бібліятэка горада — была адкрыта ў 1901-м па ініцыятыве ўнучкі Пушкіна — Наталлі Аляксандраўны (па мары-

ня ж гады яго жыцця прайшлі ў сяле Машукоўка Тасееўскага раёна Краснаярскага краю.

Далей праходзім ля Абласнога тэатра драмы і камедыі, які з 1977 года носіць імя Дуніна-Марцінкевіча, і паварочваем на Сацыялістычную. На рагу з вуліцай Карла Лібкнехта знаходзіцца будынак рэдакцыі газеты "Бабруйскае жыццё" (раней — "Камуніст"), што выходзіць з лістапада 1918-га. У першыя савецкія дзесяцігоддзі тут зарадзіўся літаратурны рух, які ў 1925-м аформіўся ў філіял аб'яднання "Маладняк" пры газеце на чале з Міхасём Лыньковым.

Дзейнасць бабруйскага філіяла "Маладняка" карысталася вядомасцю ў БССР. Так, Васіль Вітка, стаўшы знакамітым пісьменнікам, згадваў: "Каб быць бліжэй да "Камуніста", да Лынькова і рэдакцыі я з-пад Случыцы пераехаў у Бабруйск і ўладкаваўся на работу на лесакамінаце". На старонках гэтай газеты быў апублікаваны першы верш Віткі, а ў 1930-м творцу прынялі ў штат...

дзяцінства заслужанага мастака Расіі Абрама Рабкіна. Яго кніга "Уніз па Шасэйнай" — яшчэ адзін помнік гораду. А карціны Рабкіна з серыі "Горад майго дзяцінства" — сапраўдныя даведнікі па гісторыі Бабруйска. З гэтай жа вуліцай звязана імя земляка Міхаіла Герчыка. Найбольш значная для бабруйчан — "...Адаеш на заўжды". Нягледзячы на тое, што пісьменнік ні разу не назваў у рамане Бабруйск, землякі па ўсім гораде працягваюць твор, пазналі горад свайго дзяцінства...

Жыхары ганаратца тым, што ў нашым горадзе ёсць крэпасць ды іншыя цікавыя мясціны. Але мы, бібліятэкары, вырашылі ў Год гасціннасці пазнаёміць бабруйчан ды сваіх гасцей з Бабруйскім літаратурным. Спадзяёмся, экскурсія будзе карыснай і прыемнай!..

Валянціна НІКІЦІНА, Таццяна ГОЛУБЕВА, супрацоўнікі Цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя Максіма Горкага Бабруйск

Міхаіл Гільніч.
Размова № 1.

Майстра Цэнтра рамёстваў і традыцыйнай культуры Наваполацка я заспела на рабочым месцы. Гул майстэрні чуўся пад час усёй нашай размовы, але Міхаіл ветліва пагадзіўся адарвацца ад работы ды пагутарыць.

"Пра сябе раскажыце не люблю. Нарадзіўся, ажаніўся, пахрысціўся... Як і ўсе людзі. Працаваць пачаў у савецкія часы, калі ў крамах не было чаго купляць. Тое, што зараз называюць "бізнесам", раней мела іншае імя — "спекуляцыя", Але, што рабіць, хацелася, каб усё патрэбнае было пад рукамі... — распавядае рамеснік. — Рабіў і раблю розную мэблю з цікавых прыродных матэрыялаў: лаза, чарот. Выкарыстоўваю ўсё тое, што ў свабодным доступе і не пашкодзіць майму эканамічнаму становішчу".

■ Кажа эксперт

Юрый БОЎДА,
народны майстар Беларусі:
— У керамістаў, канешне ж, свае асаблівасці працы, таму што мы павінны мець базу. А зараз усё каштуе надта дорага: і арэнда памяшкання, і матэрыялы, і печы. Мы наўпрост залежым ад дабрабыту нашых людзей. Але трэба разумець, што той, хто робіць нешта сваімі рукамі, ніколі не будзе багачеем. Ва ўсе часы рамеснік быў сераднячком...
Сітуацыю з арэндай я для сябе вырашыў наступным чынам: працую на ўласным лецішчы, дзе абсталюю творчую майстэрню. А тыя, хто толькі пачынае, сутыкаюцца з гэтай праблемай і адразу ж рэціруюцца. Змяняюць прафесію. Я выпусціў нямала вучняў, аднак магу згадаць толькі адзінкі з тых, хто застаўся ў кераміцы. Астатнія ж — у іншых сферах. Саюз майстроў — гэта адзіная дапамога, згуртаваны калектывы, які падтрымлівае ў нялёгкай хвіліны.
Ёсць яшчэ адзін непрыемны момант: чамусьці народны мастак — гэта ганарова, а народны майстар — ужо не. Не магу сказаць, што правы ў нас аднолькавыя. Я пры сваіх заслугах, званнях і статусах з гэтага нічога не атрымліваю. З усімі цяжкасцямі ў жыцці трэба весці барацьбу, хаця для гэтага павінен быць і характар, і смеласць. Але я перакананы: калі хочаш працаваць — будзеш!..

■ Хэдлайн рэгіёна

Сёння купіць керамічныя вырабы — праблема для спажыўца невялікая. Літаральна ў кожным супермаркце можна ўбачыць кітайскую "штампуюку" з выявамі славутасцей роднага краю, а таксама сучасных брэндаў — тых жа зуброў, хакеістаў...

Кастусь АНТАНОВІЧ
А вось знайсці прадукцыю аўтарскую, па-мастацку аздобленую і "каб у адзіным экзэмпляры" — справа ўжо значна больш клопатная. Нават у Мінску такое дэкаратыўна-прыкладное мастацтва можна адшукаць хіба ў некалькіх месцах. І то спачатку гэтыя месцы трэба знайсці. Яскравыя ўзоры народных майстроў (хаця, хутчэй, іх можна на-

Выстаўка-конкурс "Лазовы кош" у Віцебскім абласным метадычным цэнтры народнай творчасці сабрала майстроў з трынаццаці раёнаў Віцебшчыны і дала магчымасць прадманстраваць талент рамеснікаў рэгіёна. Па выніках конкурсу былі адзначаны, сярод іншых, Міхаіл Гільніч з Наваполацка і Валерый Давыдаў з Браслава, якія сталі пераможцамі. Падзея зрабілася нагодай для больш грунтоўнай гутаркі па тэме развіцця рамёстваў. 3 названымі майстрамі я пагутарыла, але тэмы, што здаваліся мне спачатку даволі простымі, аказаліся вострымі і сур'ёзнымі. Але пра ўсё — па парадку.

Аліна САЎЧАНКА

Рамесны рэнесанс?

Погляды майстроў на развіццё традыцый і саміх профі

Міхаіл Гільніч даволі неахвотна пракаментываў сённяшняю сітуацыю, звязаную з народнымі рамёствамі: "Склалася адчуванне, што рамяство зараз нікому не патрэбна". Я здзіўляюся, але слухаю далей: "Навошта вылузвацца са скуры, калі людзі ўсё роўна ў першую чаргу пойдуць набываць прадукты? Але і мне хочацца працаваць не за "дзякуй". Калі я меў магчымасць нешта прадаць, то і ў працы быў сэнс, а зараз раблю ў асноўным для сябе".
На пытанне аб паслядоўніках пачула наступнае: "Раней у мяне было шмат вучняў. Праводзіліся форумы, майстар-класы, вучыў іх. І зараз, бывае, прыходзяць. Але няма ажыятажу ў гэтых гуртках. Я працую менавіта таму, што мне гэта падабаецца, не дзеля грошай, але ўявіце сабе майстра, якому патрэбна карміць дзяцей!"
Пытаюся пра тое, дзе можна набыць вырабы Міхаіла Гільніча, і разумею, што нідзе, акрамя Наваполацка — толькі ў маленькай краме пры Цэнтры рамёстваў. Ну, ці "па тэлефоне можна дамовіцца, але хутчэй за ўсё сюды давядзецца ехаць ці перадаваць праз трэція рукі".
Канешне, не адкрываю даросламу чалавеку Амерыку, але прапаноўваю Міхаілу звярнуцца да маркетынгавай

сістэмы ды паспрабаваць прасоўваць свой тавар, на што ён зазначае: "Разумеецца, разгортваць гандаль я не маю ні магчымасці, ні жадання. Калі мне трэба нешта прадаць, то я сам спраўляюся. За такую "дапамогу" таксама трэба плаціць грошы, а з мяне шмат не возьмеш".
Заканчвае рамеснік размову наступнай высновай: "Мы — у замкнёным коле: я залежу ад эканамічных абставін, як і мае патэнцыйныя пакупнікі ці паслядоўнікі. Магчыма, жыццё з часам зменіць такую сітуацыю..."
Валерый Давыдаў.
Размова № 2.
З браслаўскім майстрам Валерыем Давыдавым я звязалася з жаданнем пачуць нешта больш жыццесцвярдальнае. Бо калі ўжо знакамітыя рамеснікі такія безапеляцыйныя ў сваіх выказваннях, то што ж насамрэч адбываецца ў беларускай народнай вытворчасці?
Майстар у гэты час падарожнічаў па Брэстчыне: "За жыццё я шмат кім працаваў: эканамістам у саўгасе, старшынёй калгаса, начальнікам упраўлення сельскай гаспадаркі, апошняе месца работы — у банку... Таму асноўная мая

дзейнасць — далёкая ад творчасці. За некалькі гадоў да пенсіі пачаў думаць аб тым, чым заняць сябе ў будучыні, каб не было сумна, бо ляжаць на канапе не зусім мне ўласціва. Дарэчы, не ўвесь свой вольны час я прысвячаю рамяству, — таксама люблю рыбалку, лецішча ды іншае.
А з ужываемым мной відам плячэння я пазнаёміўся ці не выпадкова. Дачка мне сказала, што да нас у горад прыехала жанчына з Латвіі і дае майстар-клас па плячэнні з лазы стужкамі. Я пахадзіў некалькі разоў — і ўцягнуўся. Раблю дэкаратыўныя кошкі, вазачкі для цукерак або печыва. Вельмі эстэтычныя атрымліваюцца хлебніцы ды розная іншая прыгожая дробязь з лазовых стужак".
З надзеяй цікаўлюся, ці ёсць у нашага героя паплекнікі або, можа, вучні, але адказ нагадвае наваполацкую сітуацыю: "Напачатку нас было шэсць чалавек... А зараз працуем толькі мы з дачкой. Дарэчы, у яе фантазія лепш працуе, я ж раблю інтуітыўна. Але яна амаль увесь час занята на працы, таму рамяство для яе — у рэдкія вольныя хвіліны".
Пытаюся і ў Валерыя пра тое, як можна набыць яго вырабы: "Каб прадаваць маштабна, трэба задзейнічаць нейкую структуру, канешне ж. Я спрабаваў праз браслаўскую краму працаваць, дык, ведаеце, мой тавар вельмі доўга стаяў на паліцах. Летам яшчэ куды ні ішло, але зімой гандлю няма. Займацца маркетынгам? Я не вялікі спецыяліст, але гурток для людзей ладзіў бы, так".
Вырашыла падзяліцца з Валерыем Давыдавым думкамі наконт маёй размовы з яго калегам Міхаілам Гільнічам з Наваполацка, на што майстар мне адказаў з гумарам: "Ведаеце, я сёння ў Баранавічах быў. Дык не ведаў, дзе мне машыну пакінуць, бо ўсё занята іншымі. Дык хіба нашы людзі так ужо дрэнна жывуць?" Але сапраўдны адказ я ўсё ж такі атрымала, спытаўшы ў Валерыя, ці можа беларускі рамеснік пракарміць сябе сёння: "О, не! Не! Пра што вы?.."
■ ■ ■
А зараз усё стала на свае месцы ці не? Зверымся з "Хэдлайнам рэгіёна".

А цяпер пра "мастацкую гліну". У час камандзіровак пашчасціла сустрэцца з людзьмі, якія здолелі ператварыць сваё "керамічнае хобі" ў прыбытковы бізнес. Што для гэтага спатрэбілася той жа сям'і Салейкаў са Слоніма? Найперш, стварыць свой адметны індывідуальны стыль, "зрабіць" сабе імя і ўжо потым прадаваць творы мастацтва — нават у замежжы. Маюцца такія прыклады і на Лагойшчыне (адзін народны майстар пастаўляе сваю керамічную прадукцыю ў салоны Масквы), і на Брэстчыне, якая на ўзроўні ўстаноў культуры актыўна супрацоўнічае з польскімі бокамі.
Перакананы, што ганчарства як рамяство не толькі не знікне ў нашай краіне, не стане элітарным, але і яшчэ больш будзе папулярна завацца сярод моладзі як прэстыжная ды прыбытковая прафесія.

Культура пачалася з...

...любаві да бліжняга

Т Э К С Т

Ганна ХІТРЫК,
актрыса Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, спявачка:

— Мяркую, што перш-наперш культура пачынаецца з бацькоўскага выхавання, але ім не заканчваецца. Хаця я бачыла і іншыя прыклады, дзе ўсё наадварот: тыя, у каго дзяцінства было поўнае магчымасцей, цікавых падзей, добрых прыкладаў, не заўсёды вырастаюць культурнымі людзьмі. А ёсць і тыя, хто сам з сябе зрабіў чалавека, без дапамогі, самастойна. Таму трэба яшчэ людзей любіць, каб яны гэта адчувалі.

Я зараз выхоўваю маленькага сына і дужа хвалююся, каб усё паспець, усё патлумачыць, нічога не пражываць. Вельмі хачу закласці ў яго любоў да людзей. Зараз столькі скандалаў менавіта з дзецьмі звязана, са школьнікамі: яны нешта дзеляць, абываюцца, сварача, глядзяць з ацэнкай адно на аднаго... А гэта ж ад бацькоў ідзе, якія не выхавалі правільна ды не навучылі павазе...

Канешне, ад усяго сваё дзіця не зберагчы, асабліва калі яно ўжо ў школу ходзіць. Але мы, бацькі, павінны ператварыцца ў псіхалагаў, каб бачыць яго наскрозь, каб быць яму сябрам, ведаць, што з ім адбываецца, каб ён не быў слабым, але і іншых не крыўдзіў. Трэба патлумачыць, што такое дрэнна, што такое балюча. А яшчэ — зберагчы ад з'яўлення комплексаў, якія можа "прывіць" калектывы. Я, напрыклад, школьныя крыўды памятаю да гэтых часоў і не магу сказаць, што яны не пакінулі адбітка на маёй асобе...

Культуру часта блытаюць з ветлівасцю, але ж апошняе можа быць і напускной. Культура зносін — тое, што сустракаецца ў побыце: як мы глядзім адно на аднаго, ці ўсміхаемся, які тон выкарыстоўваем, якія словы. Вось у Еўропе мы заўсёды атрымліваем усмешку, у любой установе: "Hello!", "Hola!" І ты адчуваеш сябе чалавекам, не думаеш, як апрануць, як на цябе паглядзіць. Беларусы ж у большасці выпадкаў заходзяць у краму ды выходзяць з яе нібыта ў дрэнным настроі...

А яшчэ культура — гэта калі ты імкнешся жыць, але не выжываць, і тым больш не марнатравіць жыццё. Зараз амаль усе трымаюцца за сваю працу, а ці любяць яе? Такі камік страху змен у нашых людзях сядзіць. Існуюць, выконваюць свае "функцыі": адукацыя, праца, шлюб, дзеці, кватэра, другая кватэра — большая за першую, машына, лецішча... А што далей, калі гэта здзейснена? Калапс. Нашы бацькі праз усё гэта прайшлі і нам прапаноўваюць тую сістэму. А дзе яно, тое жыццё? Вось мая маці сёлета ўпершыню пабачыла межжа. Прыехала і плакала... Таму трэба цаніць жыццё, любіць сябе, цягнуцца да жывога, да таго, што сагравае. Здзяйсняць свае мары, ажыццяўляць жаданні. Але і ўмець падзяліцца сваім шчасцем. Гэта ж і ёсць культура.

Тыя ж канцэрты "Sunduk": яны не прыносяць грошай, але мне заўсёды так хочацца падарыць людзям казку, што я працую, маральна і фізічна стамляюся, але ўнутры ўсё квітнее ад думак: гэта — не дарма!.. Я так люблю людзей! Заўсёды назіраю за імі, заўважаю дробязі ды "фішкі". Стоячы на сцэне, шукаю вочы глядачоў. Нават прашу, каб святло мне выстройвалі так, каб быў кантакт з залай. А які прыгожы культурны чалавек! Ты глядзіш на яго — і захапляешся. Адкуль у яго столькі энергіі, сіл, годнасці? Няужо ў яго няма праблем? А ён стаіць — шчаслівы, і сваім шчасцем заражае! Так рэдка сёння хочацца сапраўды захапіцца чалавекам...

Патэнцыял ёсць у кожнага. Унутры кожнага з нас ёсць магчымасць быць культурным чалавекам, я ў гэтым упэўнена!

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [odnoklassniki.ru/roup/52156879339702](https://www.odnoklassniki.ru/roup/52156879339702)

Гэта зараз, калі пасталеў, слухаючы Чэслава Нэмэна, я нібыта вяртаюся да свайго ранейшага жыцця, якое кавалачкамі мазаікі праплывае перад вачыма. З вяршынь свайго ўжо пенсійнага ўзросту бачу, што не так проста застацца паслядоўным і верным сваім юнацкім захапленням. Сёння не абавязкова ставіць касету, пласцінку ці дыск: цісні на кнопку камп'ютара — і калі ласка, "Дзіўны гэты свет!"...

Не, Нэмэн не зваліўся з нябёс, нібыта шаравая маланка. Для нас, шаснаццацігадовых юнакоў, якіх цяпер называюць "тынэйджэрамі", адкрыццём было ўсё, што адбывалася ў культурным жыцці суседняй Польшчы. Пажадана было хоць крыху ведаць польскую мову, бо ў любым кіёску "Саюздруку" прадавалася прадукцыя на ёй — ад партыйных да гумарыстычных і спартыўных выданняў. (Пазней пра чарнобыльскую трагедыю са спазненнем на суткі я даведаўся з польскіх камунікатаў аб надвор'і.) "Перспектывы" ці "Панарама" друкавалі ўсё, аб чым немагчыма было даведацца па гэты бок "железнай заслоны".

З пятага класа я вывучаў польскую мову. Па радзіе можна было знайсці іхнія станцыі ў якасным гучанні. У Брэсце, Гродне — глядзець і тамтэйшае тэлебачанне, ды і ў Мінску, хто ўмеў, таксама.

Паўсюль ствараліся біт-гурты. Можна было набыць партытуры ці не любой рэчы ці не любога гурта і, што мяне здзівіла, — партыі для перкусіі (ударных). Я сам удзельнічаў у такім гурце, які называўся "Рэзананс". Існаваў ён па раёне нашага жыхарства — Мінскі палац культуры камвольнага камбіната. Дарэчы, там нядоўга працавалі "Лявоны" — будучыя "Песняры" — і "Вясельныя лісы" з Валодзем Спірыдовічам.

Зразумела, акрамя беларускіх (ці былі яны на слыху?), рускіх песень лягчэй і цікавей было спяваць, а публіцы — успрымаць творы з рэпертуару "Чырвоны гітар" на чале з Севярынам Краеўскім (вось і сына свайго я назваў Севярынам), "Но то цо", "Скальдаў", пазней — Марылі Радовіч. А труба Збышча Вадэцкага? Лічылася, што польская мова падыходзіць да біт-бітавых кампазіцый так, як і англійская.

З заслужаным работнікам культуры Беларусі, рэжысёрам Мікалаем Фёдаравічам Варвашэвічам я быў знаёмы шмат гадоў. Не раз пісаў пра яго пастаноўкі і яшчэ тады, калі ён узначальваў Слонімска народны тэатр, і пра ўсе прэм'еры Слонімскага беларускага драматычнага тэатра. Адночы, у 1992-м, ён узяў мяне на гомельскі фэст "Драматычнае мастацтва Беларусі". "Пакуй чамадан: паедзем на тыдзень у Гомель. Трэба табе дасканала ведаць сённяшняю тэатральную сітуацыю ў Беларусі. А таксама пазнаёмлю цябе са сваімі сябрамі", — сказаў Мікалай Фёдаравіч. І мы паехалі.

Там, у Гомелі, сярод акцёраў, рэжысёраў ды крытыкаў, я адчуў і ўбачыў, якім аўтарэтэтам ды павагай карыстаўся гэты апантаны і ўлюбёны ў сваю справу чалавек.

Бацькоў Мікалаі Варвашэвіч не памятаў. Іх забілі немцы ў гады Другой сусветнай. Сіроцкі лёс закінуў яго спачатку ў Целяханскі дзіцячы дом, а потым — да цёткі ў Ленінград. Шмат ён тады зведаў гора ў пасляваенным горадзе на Няве...

У 1957-м Мікалай Варвашэвіч (нарадзіўся ён, дарэчы, у вёсцы Раздзялавічы Ганцавіцкага раёна) паступіў у Ленінградскі інстытут тэатра, музыкі і кінематаграфіі. Пасля заканчэння інстытута маладога рэжысёра накіравалі на працу ў Калінінскі

Алесь Квяткоўскі. "Партрэт Чэслава Нэмэна".

Мне пашчасціла ў першасным культурным развіцці, эстэтычным выхаванні. Па-першае, я вучыўся ў Рэспубліканскай школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчым мастацтве (зараз — Каледж імя Ахрэмчыка). Падлеткі з музычнага аддзялення, на тры гады маладзейшыя за нас, іх настаўнікі (як сёння кажучы, "прасунутыя") заўсёды былі ў курсе сучаснага музычнага жыцця. Па-другое, я меў сяброў у Цэнтральнай музычнай школе пры кансерваторыі. Сёння гэта салідныя людзі, якія шмат зрабілі для культуры краіны, але тады, дзе заўгодна, на "тры-чатыры", гуляючы, яны маглі "злабаць" "Ob-la-di, ob-la-da", "Michele", "Girl". Па-трэцяе, кола сяброў ды знаёмых маёй старэйшай сястры скла-

далася з розных па інстытуцкай падрыхтоўцы людзей: РТІ, "ін'яз", БДУ — былі і фізікі, і лірыкі. Дзякуючы такому сяброўству я адкрыў для сябе Рэя Чарльза, Жака Брэля, Сальватара Адама, "Белы альбом" "Бітлз", "Гісторыю кахання" Фрэнсіса Лея. І гэта толькі частка...

Але "Чырвоныя гітары" гучалі больш мілагучна ды проста. У лепшых творах — гэта сапраўдныя славянскія балады. Мы спявалі іх не толькі на танцах ці школьных канцэртах, — без іх выканання не праходзілі нашы сустрэчы ні ў парку Горкага, ні ў Лошыцы, ні на Нарачы. Дый сёння, хто яшчэ можа, праспяваем і "Анну-Марыю", і "Не кажы нічога", і "Белы крыж"...

З Чэславам Нэмэнам было цяжэй. Яго немагчыма спяваць ля

вогнішча ці на дні нараджэння. Ягоныя творы, як сёння кажучы, — не "папсовыя". У любым адчуваецца драматызм. Спрацавалі і легенды пра Нэмэна: "выгналі з вучылішча", "хіпі", "дрэнныя паводзіны", "вымушаны з'ехаць у Польшу"...

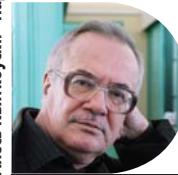
Мы ж нічога не ведалі пра тое, што адбывалася ў Заходняй Беларусі пасля вайны. Тыя ж факты дэпартацыі "па жаданні радзімы"...

Пазней мне стала зразумела: няхай ты нацыянальны герой Польшчы, але ты — чалавек з "крэсаў усходніх". Мне здаецца, што такое адбывалася і з Нэмэнам. Можна, таму — гэта факт — яму добра спявалася доўгі час у Італіі ці ЗША?..

...Нэмэна я адкрываў усё жыццё. Ён сабе стварыў характэрны, пазнавальны вобраз. Калі я пісаў свайго жывапіснага Нэмэна, нейкім чынам хацеў пазбегнуць такога клішэ...

Я не вельмі цікавіўся і Старымі Васілішкамі. Са стваральнікамі дакументальнага фільма пра яго знаёмы гадоў мо сто!.. Два дзесяцігоддзі прыязджаю маляваць, збіраць грыбы ў Ліпчанскую пушчу на другім беразе Нёмана, насупраць мястэчка Орля, кіламетраў за пятнаццаць ад радзімы Нэмэна. Але не спяшаўся бегчы туды, куды імкнуцца ўсе. Застаюся са сваім Нэмэнам.

Увесь час, калі я іду да Нёмана праз дубровы, дзе нідзе няма ні акурка, ні шкла, ні пластыкавай бу-

Алесь КВЯТКОЎСКИ,
мастак, педагог

Т Э К С Т

тэлькі, а да самага далягляду — і не аднаго ступа, думаю: вось месца чысціні ды святасці, дзе нараджаюцца паэты і музыканты...

Чэслаў Нэмэн дапамог мне адкрыць Цыпрыяна Камілія Норвіда, а той — верш "Памяці Бема жалобная рапсодыя", а верш — словы "...Клятве, якую я даў бацьку, верны да гэтага дня...". Пасля крушэння самалёта з польскім кіраўніцтвам пад Смаленскам я пісаў амаль графічную, манументальную кампазіцыю "Памяці палякаў жалобны рапсод" пад сугучныя творы Нэмэна...

Але сустрэчы з Нэмэнам па жыцці былі больш рамантычнымі, незвычайнымі... У 1973 годзе я з групай сяброў-мастакоў-студэнтаў працаваў у Валагодскай вобласці — у горадзе Кірылаве. Гэта вядо-

мы Кірыла-Белазёрскі манастыр, непадалёк адтуль і Ферапонтаў манастыр. Так здарылася, што да нашай групы часова "прыбіўся" малады спецыяліст-стаматолаг з Яраслаўля, які, пакуль не знайшлі яму кватэру, жыў у камуне. У Валодзі-стаматолага былі дзве ўлюбёныя музычныя зборкі для плённага магнітафона: "Pink Floyd" і Чэслаў Нэмэн. Больш за два месяцы ад раніцы да раніцы мы слухалі гэтую музыку. І яшчэ "Песняроў" у дадатак. Наша майстэрня ператваралася раз на тыдзень у салон для эліты раёна і яго гасцей...

Гэта толькі адзін з успамінаў пра Нэмэна на абшарах СССР. А Масква, Арменія, Літва, нават Кішыніёў... Ну а калі я пачынаў працу над любой карцінай на любы сюжэт у сваёй майстэрні, асабліва ў 1980-я, у мяне гучалі творы Нэмэна — ягоны імпульс, нерв, драматызм...

Яшчэ ж мяне моцна ўразіў выпадак, калі ў час канцэртаў у Гродне Чэслаў проста ўзяў таксоўку туды-назад, каб на пару гадзін наведаць малую Радзіму — Старыя Васілішкі...

У кожнага свае асацыяцыі ад праслухоўвання ягонай музыкі, напрыклад, "Italiam, Italiam" ці "Мой пейзаж"... Я казаў, што вобраз Нэмэна запамінальны, таму ў работах мастакоў, якія бачыў, ён падаецца заўсёды плакатным. Нельга пазбавіцца ад пазнавальных капелюша,

вусоў ці барады. Таму капаюць у мяне падобны і на галаўны ўбор, і на німб ці на скафандр іншапланетніка. Уздоўж дарогі — быццам кветкі-свечкі. Усё алегорыі. Але зямны Музыка едзе на зямным кані. Куды?..

У кампазіцыйных партрэтах, якія я напісаў за апошнія пяць гадоў, усе мае героі, чыю творчасць я паважаю і шаную, сядваюць на коней ды скіроўваюцца на Грэнвальд. Наш умоўны Рубікон, праз які спазнаецца Гордасць, Сумленне, Любоў да Радзімы, Існасць... І не кожнаму з маіх суайчыннікаў знойдзецца месца ў гэтым шляхетным шэсці... Далей... Далей... І яшчэ мне заўжды цікава: а што стала б з Чэсікам Выдзіцкім, каб ён застаўся ў СССР?..

Ён жыў тэатрам

Мікалай Варвашэвіч. / Фота з архіва аўтара

Шчарай і заступае на пасаду кіраўніка Слонімскага народнага тэатра. І тут яго першай самастойнай работай быў таксама спектакль "На бойкім месцы"! Памятаю, неяк спытаўся ў яго наконт любімай пастаноўкі. Ён задумліва і з нейкай настальгіяй адказаў: "Вядома ж, ёсць такія. Гэта, у першую чаргу, "На бойкім месцы", "Барабаншчыца", першая пастаноўка "Паўлінкі" Янкі Купалы, "Ганка" Уладзіслава Галубка, "Сабака з залатым зубам" Уладзіміра Сайліча... Ды дзе ж іх усё пералічыш..."

Так, сапраўды, спектакляў у Слоніме рэжысёрам было пастаўлена шмат. Але найчасцей майстар сцэ-

ны звяртаўся да беларускай драматургіі. За заступі перад тэатральным мастацтвам рэспублікі яму ў 1975-м было прысвоена званне заслужанага работніка культуры Беларусі.

У Варвашэвіча не бракавала задумак, планаў, энергіі. Народны тэатр ён ператварыў у самастойную тэатральную студию. А ў 1990-м на яе базе быў адкрыты прафесійны Дзяржаўны беларускі драматычны тэатр. Шчыра кажучы, гэта быў беларускі тэатр Мікалая Варвашэвіча.

Мікалай Фёдаравіч стараўся сабраць у калектыў таленавітых людзей Слоніма — найперш тых, хто хоць трохі меў дачыненне да тэатральнага мастацтва, культуры, літаратуры. І людзі да яго ішлі, і ў яго вучыліся. Ён і мяне пастаянна клікаў да сябе, калі я працаваў у рэдакцыі мясцовай газеты. "У тэатры ты будзеш больш вольным, у цябе будзе шмат часу пісаць тое, што хочаш", — казаў ён мне. Я паслухаў Варвашэвіча і прышоў у тэатр на пасаду загадчыка літчасткі. І пра тое не шкадаю.

Мы часта з ім размаўлялі пра жыццё, пра тэатр і драматургію. Нейк ён сказаў мне: "Даўно мару ажыццявіць пастаноўку п'есы Лопэ дэ Вэга "Сабака на сене". Вель-

мі люблю гэты твор. Таксама хачу паставіць "Рамэа і Джульету". Хачу паказаць сённяшняму глядачу, як па-сапраўднаму можна кахаць, якія чыстыя і светлыя пачуцці мае чалавек. Праўда, ёсць і ў беларускай літаратуры добрыя драматычныя творы. Але не такія, як, напрыклад, п'есы Шэкспіра, Мальера. Прычынай, відаць, застаецца той савецкі час, калі творы пісаліся амаль па заказе. Таму шмат згублена. Але тое, што напісана Янкам Купалам, Уладзіславам Галубком, Вінцэнтам Дуніным-Марцінкевічам, Францішкам Аляхновічам, — наш нацыянальны скарб. І да гэтага скарбу трэба часцей звяртацца. І мы гэта пастаянна будзем рабіць".

Ён любіў тэатр, ім жыў і шанаваў калектыў. Рэжысёр аддаў трупце трыццаць два найлепшыя творчыя гады. І сёння слонімкаў з удзячнасцю успамінаюць імя гэтага паважанага чалавека... Летам 2000-га Мікалай Фёдаравіч звольніўся з тэатра па стане здароўя. А ўвосень наступнага года яго не стала. Пахавалі яго ў Свіслачы, на радзіме жонкі.

Я прыгадаў Мікалая Варвашэвіча з гадоў яго 80-годдзя, якое рэжысёр адзначыў бы 10 кастрычніка ў родным Слонімска драмтэатры. Тым больш, што калектыў тэатра сёлета пераехаў у новае памяшканне, пра якое ён марыў усё жыццё...

Сяргей ЧЫГРЫН,
загадчык літаратурнай часткі
Слонімскага драматычнага тэатра

Т Э К С Т

Знакаміты "парк савецкага перыяду" ў літоўскай вёсцы Грутас заўсёды пад-аваўся мне "вясёленькім" камерцыйным аб'ектам з дурасліва-насталгічным прысмакам. І наведваюшы яго цягам сёлетняга велатура па ваколліцах Гродна, я вельмі здзіўляўся, бо неспадзеўкі трапіў у сур'ёзны і бадай акадэмічны музей, прысвечаны савецкай манументалістыцы ды культуры ў цэлым. Пра брак яго адпаведніка ў родных пенатах нават казаць залішне: гэта даўно ўжо "притча во языцех". Але пакуль мы думаем, іншыя робяць. І, між тым, у іх атрымліваецца.

Ілья СВІРЫН

ЛІТВА

Дабірацца ў Грутас не лягчэй, чым у наша Азярцо. Збочыўшы з трасы Гродна — Вільнюс, ты нейкі час матляеш паміж тыпавымі летнімі дамкамі, катэджамі, азёрамі. І раптам — нібы трапляеш у фільм якога Атара Ёселяні: на палетках выстаўлены скульптуры правадыроў і герояў, а пасярод іх вольна пасваецца экзатычныя жывёлы — які, ламы, асты, вярблуды, — час ад часу ствараючы для гэтай сцэны натуральнае гукавое суправаджэнне. Дадзены шэдзур канцэптуальнага мастацтва можна спазіраць колькі заўгодна — пагатоў, ён цалкам адкрыты да розных інтэрпрэтацый.

— Да таго ж, і травы нам менш касіць, — пасміхаецца ў адказ на мае кампліменты стваральнік і гаспадар парка, легендарны "балотны мільянер" Вілюмас Малінаўскас.

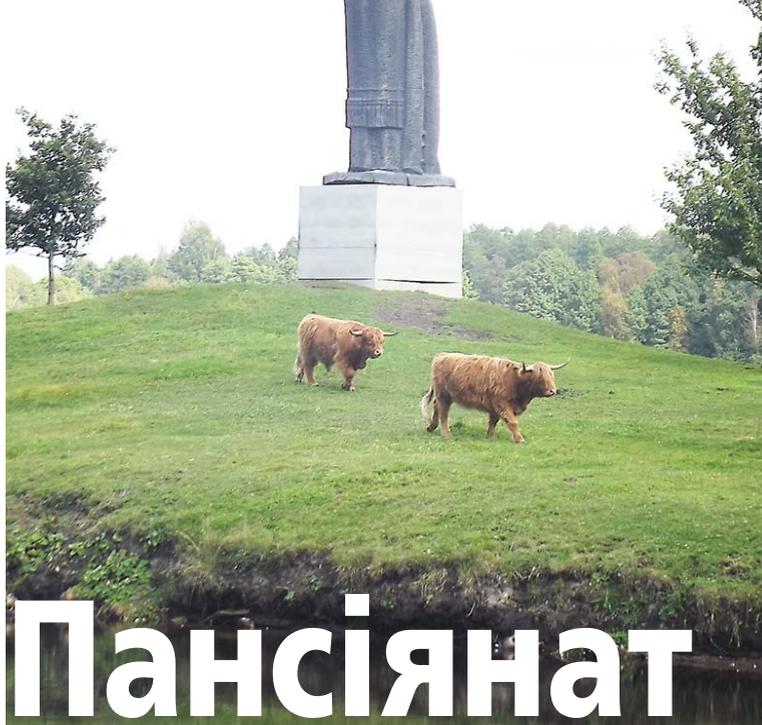
На балотах, якіх мноства паабал беларуска-літоўскай мяжы, колішні старшыня калгаса здолеў не толькі зарабіць свой немалы капітал (кажуць, пераважна дзякуючы грыбам ды смаўжам), але і стварыць найпапулярны ў Літве музейны парк. Штогадовая колькасць наведвальнікаў — больш за 120 тысяч, іх геаграфія абмяжоўваецца хіба памерамі зямнога шара. Карацей, самы час згадаць адзін з запаветаў Ільіча: тут ёсць чаму павучыцца.

Парк на балодзе

Колкі дрот, вышкі, вузкая дарожка, наўзбоч ад якой месціцца таварны вагон, — у падобных умовах раней "падарожнічалі" ў Сібір... Затым — стылізавы пад "КПП", дзе ў турыста, аднак, бяруць не бутафорскія, а сапраўдныя грошы, прычым немалыя. І вось неўзабаве нібы трапляеш у стары добры савецкі санаторый. Сапраўднымі "гаспадарамі жыцця" выглядаюць тут скульптуры агульнасаюзных і чыста літоўскіх герояў, аточаныя гушчарамі дрэў. Такія канцэнтрыцыя манументальнай пластыкі ў адным месцы, і спараджае той адмысловы эфект, па які турысты едуць у Грутас. Атмасферныя рэканструкцыі савецкай рэальнасці выконваюць функцыю машыны часу. На ўпрыгожанай цытатай "Leninas'a" сцэне нібыта вось-вось пачнецца нейкае культурнае мерапрыемства. Паміж стэлажоў бібліятэкі прытаіліся "амаль жывыя" піянеры...

Шпацыруючы прысадамі парка, можна назіраць эвалюцыю "савецкага стылю": вось вам датклівы акадэмізм паваенных гадоў, вось — "мастацкае абагульненне" спелага сацрэалізму 1980-х, а тут — досыць смелыя для свайго часу спробы адмаўлення ад традыцыйнай фігураўнасці і нацыянальнай матывы: працяг народных літоўскіх традыцый разьбы па дрэве. Не хапае толькі пазнавальнага аўтарскага почырку (выглядае на тое, што свайго Азгура ў Літве не было).

"Парк савецкага перыяду": не блытаць будучыню з гісторыяй

Пансіянат для герояў

Нейкім неверагодным чынам занавальніку парка ўдалося сабраць у калекцыю ці не ўсе найважнейшыя ўзоры манументальнай пластыкі колішняй Літоўскай ССР. У прыватнасці, тут ёсць Леніны з галоўных плошчаў Вільнюса, Каўнаса, Клайпеды... Калі ўлічыць, што парк пачаў стварацца ўсяго пятнаццаць гадоў таму, а "ленінапад" у Літве адбыўся яшчэ на самым пачатку 1990-х, такі каласальны збор проста не можа не ўражваць.

— У 1996-м, калі я ўпершыню звярнуўся ў Міністэрства культуры Літвы за прапановай аб стварэнні такога парка, у спісах было 89 дэмантаваных помнікаў, — распавядае мне Малінаўскас. — Праз тры гады, калі я выйграў абвешчаны Урадам конкурс і ўжо прыступіў да працы, іх лік зменшыўся да 42. Аб'ездзіўшы ўсю Літву, я знайшоў толькі 39: яшчэ некалькі паспелі знікнуць літаральна за лічаныя месяцы...

НВ: конкурс быў выйграны выключна з той прычыны, што астатнія прэтэндэнты на "дзяржаказ" спадзяваліся ўвасобіць яго на дзяржаўныя ж сродкі. І толькі спадар Вілюмас адважыўся ўкласці ўласныя.

— Я вельмі рады, што сёння парк сябе акупляе, але на вяртанне сваіх грошай нават не спадзяюся, — тлумачыць ён. — Гэта больш за два мільёны еўра, прычым сума яшчэ не канчатковая, бо я працягваю набываць экспанаты...

Цяпер скульптур у парку больш за сотню. Падазраю, што многія са "згубленых" помнікаў удалося адшукаць выключна дзякуючы дзельнай хватцы Малінаўскаса. Як у выпадку з "Крыжжальніскай маці": алегарычная постаць, якую можна лічыць шэдэрам літоўскай савецкай скульптуры, пры дэмантажы пазбавілася дубовай галінкі. Здавалася, незваротна...

— Я падышоў да кампаніі мясцовай пацанвы і пытаюся: дзе? Па вачах бачу, што ведаюць. Пераходжу да справы: хто пакажа, атрымае 500 літаў, — распавядае ён. — І што б вы думалі? Падлеткі хутка адшукалі галінку вагой у тры цэнтрны: яна валялася ў зарослым крапівай полі — кіламетраў за пяць ад таго месца...

На стадыі пошуку эпапея не скончылася: многія помнікі давялося літаральна збіраць па частках. Як выдамо, іх дэмантаж у большасці выпадкаў быў празмерна эмацыйным ды паспешлівым...

— Натуральна, можна было і з адбітымі насамі пакінуць, — распавядае стваральнік музея. — Але ж гэта — нейкі здзек, таму давялося ўкладвацца і ў рэстаўрацыю...

Урэшце, заставалася яшчэ такая "дробязь", як, уласна, стварэнне парка. Спадар Вілюмас вырашыў зрабіць яго на ўласнай балотнай "латыфунды". Мясціны былі мала прыдатныя для музейнай дзейнасці ("Неяк мая жонка тут ледзь у багне

не патанула"), але... "Лішняя" вада сышла ў спецыяльна выкапаныя каналы, і цяпер яны абараняюць парк ад несанкцыянаваных наведвальнікаў. Значна складаней было зацягнуць сюды скульптуры, самая масіўная з якіх важаць больш за 110 тон.

— Пакуль яе везлі з Вільнюса, лопнула 28 пакрышак на цягачы, — згадае спадар Малінаўскас. — А калі ўсталёўвалі тыя помнікі, дык думалі, што пару кранаў таксама давядзецца пакінуць у экспазіцыі: настолькі яны ўзразілі...

У асадным становішчы

На стварэнне парка спатрэбілася ўсяго паўгода. "Чым даўжэй ты робіш, тым больш выдаткаў", — тлумачыць гаспадар. І вось, ужо напярэдадні адкрыцця, стала зразумела, што мінулыя цяжкасці — толькі "кветачкі"...

Вестка пра з'яўленне парка ўскалыхнула грамадскасць. На адрас перакананага капіталіста Малінаўскаса градам пасыпаліся абвінавачванні ў сімпатыі да савецкай улады. Даходзіла нават да прамых пагроз.

— Некаторыя, каб узяць сабе рэйтынг, крычалі: "Мы самі прыедзем туды і ўсё зруйнуем!" — спадар Вілюмас трохі павышае голас. — А скуль! Давайце адразу на верталёце...

Уваход у парк магчымы толькі праз вузенькі масток, і быў час, калі побач з ім дзяжурью экскаватар: каб у выпадку штурму перарэзаць сухпутныя шляхі камунікацый. Ды, на шчасце, да асады справа не дайшла. Тым больш, гаспадар меў добрую зброю супраць сваіх апанентаў.

— Адзін вядомы літоўскі журналіст і паэт назваў мяне савецкім злачынцам, аднак у 1953 годзе ён сам пісаў: "Ленін не памірае ніколі", — з саркастычнай іскрынкай у вачах канстатуе спадар Вілюмас. — Адзін жа палітык, які абяцаў спляжыць мой парк, у савецкія часы быў дырэктарам фабрыкі і мог звольніць сваіх супрацоўнікаў, калі тыя не выходзілі на дэманстрацыі...

Самое цікавае ў тым, што ідэйная пазіцыя апанентаў амаль тоесная. Стваральнік парка з горыччу распавядзе пра свайго бацьку, сасланага ў Сібір, — як і 360 тысяч літоўцаў. І галоўнай матывацыяй для яго было захаванне памяці пра той перыяд, каб ён не паўтарыўся.

— Забыць, зрабіць выгляд, нібыта нічога і не было, — гэта вельмі лёгка, — перакананы Малінаўскас. І такі варыянт многім сёння падаецца камфортным.

Асабіста мяне найбольш збянтэжылі выкананыя літоўскім Цэнтрам даследавання генацыду і рэпрэсій эксплікацыі, якімі суправаджаюцца экспанаты. Сваёй адназначнасцю яны вельмі нагадваюць савецкі стыль, хіба што з прыстаўкай "анты". Прыведзеныя сцвярджэнні могуць выклікаць жаданне паспрачацца ці не ў кожнага, хто хоць трохі ведае гісторыю. Але справа нават не ў гэтым. Як падаецца, тут больш дарэчнымі наогул выглядалі б чыста мастацтвазнаўчыя каментарыі.

Зрэшты, тыя шыльды, мяркуючы па ўсім, — пэўны кампраміс. Дый замяніць іх на больш нейтральныя куды прасцей, чым зацягнуць на балота скульптурную кампазіцыю вагой у 110 тон.

Што ж да прэтэнзій з іншага ідэалагічнага лагера... Як распавядае спадар Вілюмас, неяк да яго звярнулася жанчына па дазвол ускласці кветкі да помніка Леніна (больш як у Грутасе, нідзе ў Літве такога магчымасці няма). Той дазволіў, і ўсе засталіся задаволены. Іншых выпадкаў гаспадар парка не прыгадаў.

Яўным сімптомам змены эпох стаў іншы канфлікт — больш складаны. Справа ў тым, што аўтары

некаторых сацрэалістычных манументаў запатрабавалі ад гаспадара парка "рояліці" за публічную дэманстрацыю сваіх твораў. Падавалася б, прэтэнзіі даволі абсурдныя: творы аўтарам не належаць, бо даўно былі набыты дзяржавай. Тым не менш, скульптараў не спыніў проигрыш у судзе, і яны падалі апеляцыю...

З Аўстраліі да Леніна

Увогуле, музейныя зборы на сёння налічваюць каля паўтара мільёна адзінак захоўвання, і таму ў планах гаспадара — стварэнне новых экспазіцыйных плошчаў. Прыкладам, цяпер савецкі жывапіс і графіка дэманструюцца пад адным дахам з прадметамі побыту ды "шырспажывам" той эпохі, а неўзабаве для выяўленчага мастацтва будзе пабудаваны асобны павільён. Пагатоў, спадар Вілюмас ганарыцца тым, што валодае ці не найбольшай у Літве тэматычнай калекцыяй.

...Гутарачы з гаспадаром парка, краем вуха чую за суседнім столікам кавярні нямецкую мову. На сёння большасць наведвальнікаў — менавіта замежнікі, і гэта красамоўна сведчыць пра невынішчальную цікавасць у свеце да феномену савецкай культуры. Як бы мімаходзь спадар Вілюмас згадае, што неўзабаве чакае дакументалістаў з Аўстраліі, якія прыедуць да яго здымаць фільм. Былі і з Афрыкі надочы...

Дзеля справядлівасці, варта адзначыць, што манументалістыку савецкіх часоў у Літве можна ўбачыць не толькі ў грутаўскім парку. Помнікі, прысвечаныя падзеям апошняй вайны, у пераважнай большасці стаяць некранутыя. Стан — розны... Спецыяльна вырашыў спраўдзіць, як выглядае цяпер манумент на брацкай магіле савецкіх воінаў у Друскінінкаі. Высветлілася: таксама дагледжана, як і амаль усё ў гэтым утульным гарадку. Ім, дарэчы, ужо чатырнаццаць гадоў запар кіруе сын гаспадара грутаўскага парка — Рычардас Малінаўскас.

Між іншым, галоўны пляц горада сёння мае на дзіва нейтральную назву — Плошча Забаў. У яе цэнтры цяпер — прыгожы фантан і прыемны тлум. А колішні "галоўны жыхар" пераехаў на іншы адрас — вы можаце здагадацца, куды.

Не блытаць будучыню з мінулым. Такі падыход — па-сялянску разважлівы ды грунтоўны — падаецца ідэальнай залатой сярэдняй паміж дзвюма крайнасцямі: "ідалапаклонствам" і чарговымі прыступамі вандалізму. Гэта альтэрнатыва і трэцяй пазіцыі, якая сёння, на жаль, дамінуе: поўная індывідуальнасці да гісторыі. Бо, як сведчаць вулічныя апытанні, цяперашнім тынэйджарам прынцыпова ўсё адно, хто такі Ленін — грыб або, скажам, беларускі пісьменнік...

Месца для айчыннага адпаведніка Грутасуўскага парка ўжо вызначана. Прычым архітэктары патрапілі ў яблычак: Камсамольскае возера ў Мінску і само па сабе з'яўляецца помнікам той эпохі. Але ні канцэпцыі, ні канкрэтнага алгарытму стварэння гэтага звышперспектыўнага твора аб'екта пакуль нават не праглядаецца. Падобна на тое, што галоўная праблема дадзенай ініцыятывы датычыцца менавіта суб'ектнасці: не зразумела, хто яе наогул будзе (і ці будзе?) увасабляць у жыццё, перахапіўшы ў Малінаўскаса "эстафету капіталістычнага будаўніцтва".

Можна сказаць і прасцей: няма ў нас свайго спадара Вілюмаса. Як засведчыла гэтая вандроўка, насамрэч многае і сапраўды грунтуецца на асобах...

K

Чарговыя прыклады "ролі асобы ў гісторыі" — у наступных серыях "Гродзенскага трохкутніка".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі: ■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст." ■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст." ■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." ■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст." ■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

Выстаўкі: ■ Вываўка мужчынскага касцюма і кунтушовых паясоў з прыватнага збору "Залататканы шоўк, бяспрыны па рабоце..." — да 31 кастрычніка.

■ Фотавываўка Уладзіміра Чыкіна "Балет & горад. Мінск" — да 27 кастрычніка. ■ Вываўка "Эдо. Сталіца і эпоха. Японская гравюра ўкіё-э XVIII — XIX стст. са збору Дзяржаўнага Эмітажа" — да 20 снежня.

■ Вываўка работ дынастыі Шыбнёвых "Сто твораў за сто гадоў" — да 17 лістапада. ■ Вываўка твораў Івана Дмухайлы "Спадвечная прыгажосць" — да 10 лістапада.

Арт-кафэ музея ■ Вываўка работ Аляксея Несцерава "Ачаг" — да 24 лістапада. ■ Вываўка аўтарскага шкла Аляксандра Фокіна "Паміж святлом і ценем" — да 17 лістапада.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВОЙ XIX ст." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы". ■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча". ■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст." Вываўка: ■ "Падарожныя замалёўкі Кануція Русецкага" — да 30 кастрычніка.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя. Вываўка: ■ Вываўка "Самабытныя вобразы сучаснасці" — да 25 кастрычніка.

УВАГА! ТУТ МАГЛА Б БЫЦЬ ВАША АФІША! Звяртайцеся: +375 17 286 07 97, +375 17 334 57 41 (факс); kultura@tut.by

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 18 — "Лягушы Галандзец" (опера ў 3-х дзеях) Р.Вагнера. ■ 19 — "Церам-Церамок" (опера ў 2-х дзеях) І.Польскага. Пачатак а 12-й. ■ 19 — Вечар балета "Са стагоддзя XIX у стагоддзе XXI" ("Па-дэ-карт", "Святая кветка у Чызнана", "Па-дэ-пасіс з балета "Эсмеральда", "Серэнада", "Шэсць танцаў"). Пачатак а 19-й. ■ 21 — "Пікавая дама" (прэм'ера) П.Чайкоўскага. ■ 22, 23 — "Анюта" (балет у 2-х дзеях) В.Гаўрыліна.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЯНІЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі: ■ "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў". ■ "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."

Вываўкі: ■ Вываўка "Бацька і сын Крыловы" — да 3 лістапада. ■ Вываўка "Музей шакаладу "Nikolya" — да 9 лістапада. ■ Вываўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 15 снежня.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя. Вываўкі: ■ "Васковыя фігуры" — да 14 снежня. ■ "Аўто на далоні" — да 14 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Вываўка "Гісторыя і сучаснасць беларускага хакея" — з 21 кастрычніка да 14 лістапада.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, Траецкае прадмесце, вул. М.Багдановіча, 9А. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

■ Вываўка "Велізарныя цмокі" — да 30 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях". ■ "Развіццё тэатральнай і музычнай культуры Беларусі ў X — XIX стст.". ■ "Беларуская музычная культура

XX ст.". ■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст.". Вываўка: ■ "Тэатр сваімі рукамі. Цікавы занятак для дзяцей і дарослых" — з 24 кастрычніка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Вываўка "Вялікая і забытая", прысвечаная Першай сусветнай вайне, — да 18 студзеня. ■ Вываўка люлек "Прадмет годнага адпачынку" — да 1 снежня. Ратуша ■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Вываўка фатаграфій "Мір стары — Мір новы". ■ Вываўка "Даспехі Заходняй Еўропы XVI — XVIII стст.". ■ Партрэтная зала ■ Вываўка "Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоз" (Германія) — да 16 лістапада.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра". ■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту. ■ Музейна-педагагічны праект "Кроцім у школу разам з Коласам". Акцыі: ■ "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі). ■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці). ■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста). Вываўкі: ■ Вываўка, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Данілы Канстанцінавіча Міцкевіча, "І бачу пройдзеныя далі" — да 4 лістапада.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя: ■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі"

з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам. ■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў. Вываўка: ■ Вываўка мастацкай фатаграфіі Валерыя Вядрэнікі "Святло Вязынкі" — да 15 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

■ Вываўка скульптуры Уладзіміра Жбанова "Ад мяне" — да 31 мая 2015. ■ Гістарычная выстаўка "Ян Карскі. Чалавек свабоды".

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пр-т Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: ■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт". ■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму. Вываўкі: ■ Вываўка "Андрэй Струміла. Жывапіс" — да 2 лістапада. ■ Вываўка "Гасподня зямля".

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя: ■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет". Вываўка: ■ Вываўка "Gloria Patria" — дакументы, карты, прадметы хрысціянскага культуру з прыватнай калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да верасня 2015. ■ Вываўка Юрыя Каралевіча "Рэмінісцэнцыя".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя: ■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж". ■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя: ■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с.

XX стст. ■ Вываўка паштовак, жывапісу, графікі з фондаў музея.

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49. Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва". Вываўка: ■ Вываўка работ Ганны Гадзіравай "Палітра вандравання" — да 14 лістапада.

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

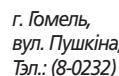
Цэнтральная частка палаца Вываўкі: ■ Вываўка "Музей шакаладу "Nikolya" — да 26 кастрычніка. ■ Вываўка, прысвечаная 95-годдзю стварэння Гомельскага палацава-паркавага ансамбля, "Музею — 95" — да 16 лістапада. ■ Вываўка фота Сяргея Халадзіна "Пастскрытум" — да 30 кастрычніка. ■ Міжнародны выставачны праект "Рэчы паміж жыццём і смерцю", падрыхтаваны Музеям Арміі Сталгольма, — да 16 лістапада.

Экспазіцыі: ■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца). ■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца). ■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку. ■ "Чырвоная гасцеўня". ■ "Зала ўрачыстых прыёмаў". ■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі). ■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя). Вежа палаца

Экспазіцыя: ■ "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы". Вываўкі: ■ "Кнігі, у якіх захоўваецца час..." (лепшыя выданні сяр. XVII — пач. XX стст.) — да 27 кастрычніка. ■ "Рэтра-Гомель" — да 24 кастрычніка. Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыя: ■ "Свет звяроў Гомельшчыны". Вываўкі: ■ Куток жывых экзатычных рэптылій. Зімовы сад Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная

экспазіцыя. ■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір. ■ "Музей крыміналістыкі". ■ Лакальная экспазіцыя "Ваенна-санітарны вагон". ■ Вываўка з Бранскай універсальнай бібліятэкі імя Ф.Цютчова "Дарогамі вайны" — 16 кастрычніка.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

■ Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".

Вываўкі: ■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...". ■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.". ■ Вываўка адной карціны "Партызаны". ■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!". ■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".

■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку. ■ "Крылы над Лідай" — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома. ■ Вываўка "Як жылі нашы продкі". ■ Вываўка "Чарадзейны куфар". ■ Вываўка творчых работ выпускнікоў і выкладчыкаў мастацкай школы "Сустрэча пакаленняў". ■ Персанальная выстаўка П.Цімафеева "Драматычнасць сярэдняга плана. Час жывых". ■ У рамках праекта "Выток Нёмана — выток духоўнасці" — калектыўная выстаўка "Абуджэнне". ■ Вываўка дэкаратыўна-прыкладной творчасці А.Чуіюравай (Сярко) "Частка маёй душы". ■ "Вайны свяшчэнныя старонкі" — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе. ■ Вываўка "Старонкі непа-100ронняй Вялікай вайны на Лідчыне".

ЛІДСКІ ЗАМАК

■ Камера катаванняў. ■ Фотавываўка "Захаваем на вякі". ■ Партрэтная галерэя вялікіх князёў і каралёў. ■ Фотавываўка "Археалагічныя знаходкі Лідскага замка". ■ Вываўка рэплік "Зброя Вялікага Княства".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ Вываўка твораў Ганны Сілівончык "Шыварат-навыварат" — да 25 кастрычніка. ■ Графіка польскага мастака Януша Акермана — да 25 кастрычніка.

дзях) А.Рыбнікава. Пачатак у 11.30. ■ 25 — "Шклянка вады" (мюзікл у 2-х дзях) У.Кандрусевіча. Пачатак а 19-й.

БЕЛАРУСКИ ТЭАТР "ЛЯЛКА" г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 18 — "Кветачка-вясёлка" В.Катаева. Пачатак аб 11-й. ■ 19 — "Асцярожна, Соня!" А.Усачова. Пачатак аб 11-й. ■ 22 — "Спакуса" (прэм'ера) А.Чэхава. Пачатак а 18-й. ■ 23 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурчык" С.Яфрэмава, С.Когана. ■ 24, 25 — "Аладдзін" Н.Гернэт. Пачатак у 10.30 (24), аб 11-й (25) і а 13-й (24).

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 18 — "Чароўная лямпа Аладзіна" (мюзікл) М.Самойлава. Пачатак у 11.30. ■ 18 — "Аднойчы ў Чыкага" Дж.Стайна, Г.Мілера і інш. ■ 19 — "Залатое кураня" В.Уланойскага. Пачатак у 11.30. ■ 19 — "Цыганскі барон" І.Штрауса. Пачатак а 19-й. ■ 21 — "Блакiтная камя" К.Брэйтбурга. ■ 22 — "Праўдзiвая гiсторыя паручнiка Ржэўскага" У.Баскіна. ■ 23 — "Асоль" У.Саўчыка. ■ 24 — "Юнона" і "Авоць" А. Рыбнікава. ■ 25 — "Чырвоны Каптурчык. Пакаленне NEXT" (мюзікл у 2-х

Тэл./факс: 334 60 08. ■ 18 — "Воўк-мараплавец" С.Казлова. Пачатак а 12-й. ■ 18 — "Інтымы дзённік (Дзённік пэста)" С.Кавалёва. Пачатак а 19-й. ■ 19 — "Гісторыя двух сабак" Я.Конева. Пачатак а 12-й. ■ 19 — "Дажыць да прэм'еры" М.Рудкоўскага. Пачатак а 19-й. ■ 21 — "Ліфт" Ю.Чарняўскай. ■ 22 — "Нязваны госьць" (меладрама) С.Бартохавай. ■ 23 — "Фінт-Круаз" Д.Багаслаўскага, В.Красоўскага. ■ 24 — "Адэль" Я.Таганава. ■ 25 — "Два чароўныя парасоны (Стойкі алаваны Салдацік)" С.Навуменка. Пачатак а 12-й. ■ 25 — "Адамавы жарты" С.Навуменка. Пачатак а 19-й.

■ 23 — "Чараўніцтва народнай песні" — Музычныя вечары ў Вялікім (Камерная зала імя Л.П. Александроўскай). Пачатак у 19.30. ■ 24 — "Травіята" Дж.Вердзі. ■ 25 — "Аіда" Дж.Вердзі.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс: 327 60 81.

■ 22, 23, 24 — "Тата" (прэм'ера) Д.Багаслаўскага. ■ 25 — "Ноч на Каляды" М.Югаля.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ" г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.